

กระบวนการเรียนการสอนที่เป็นอยู่และที่คาดหวัง : ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์

นอกจากการสำรวจกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นอยู่จริงและที่คาดหวังจากผู้สอนและผู้เรียนซึ่งเป็นการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณแล้ว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้องมากขึ้นผู้วิจัยจึงใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) อาจารย์ผู้สอน จำนวน 16 คน และผู้เรียน จำนวน 12 คน ในสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม (สาขาวิชาช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์) วิชาชีพพาณิชยกรรม (สาขาวิชาคอมพิวเตอร์) วิชาชีพคหกรรม (สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย) วิชาชีพศิลปกรรม (สาขาวิชาทัศนกรรมและการฝีมือ) โดยให้แต่ละสาขามีกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์จำนวนเท่า ๆ กัน คือ สัมภาษณ์อาจารย์สาขาละ 4 คน สัมภาษณ์ผู้เรียนสาขาละ 3 คน

ผลจากการสัมภาษณ์พบประเด็นสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ คุณลักษณะอาจารย์ผู้สอน ความเหมาะสมของหลักสูตรวิชาชีพ กิจกรรมประกอบการเรียนการฝึกวิชาชีพ สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการฝึกวิชาชีพ สภาพแวดล้อมในการเรียนการฝึกวิชาชีพ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการฝึกวิชาชีพ ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการสอนและฝึกวิชาชีพ และรูปแบบของการฝึกวิชาชีพที่ควรจะเป็นในประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นจำแนกตามสาขาวิชาชีพดังต่อไปนี้

1. สาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม

1.1 กระบวนการเรียนการสอนสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนในสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกวิชาชีพของสาขาในปัจจุบันเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ พบข้อมูลดังนี้

1) ด้านคุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพ

อาจารย์ผู้สอนวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมมีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพในสาขาวิชาช่างอุตสาหกรรมควรจะต้องจบการศึกษาตรงกับวิชาชีพที่สอน และมีความรู้ความเข้าใจในสภาพความพิการของผู้ที่เข้ามาเรียนในสาขาว่าจะสามารถเรียนและฝึกวิชาชีพได้หรือไม่ นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นที่ไม่จำเป็นที่ผู้สอนจะต้องมีสภาพร่างกายพิการเหมือนผู้เรียนเพราะการมีร่างกายปกติก็สามารถเข้าใจและปฏิบัติต่อผู้เรียนได้เป็นอย่างดีแต่ก็มีอาจารย์ผู้สอนบางท่านให้ความคิดเห็นว่าถ้าอาจารย์ผู้สอนเป็นคนพิการก็จะเข้าใจผู้เรียนที่พิการได้

มากกว่าคนปกติ และยังมีความคิดเห็นว่าการรู้จักนำหลักจิตวิทยามาใช้ในการเรียนการฝึกวิชาชีพ ถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของอาจารย์ผู้สอนด้วย

ในส่วนของผู้เรียนสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมนั้นมีความคิดเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพในสาขาวิชาชีพควรจะต้องจบการศึกษาตรงกับวิชาชีพที่สอน และมีความรู้ ความชำนาญและมีใจรักในสาขาวิชาชีพที่สอนด้วย นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นว่าไม่จำเป็นที่ผู้สอนจะต้องมีสภาพร่างกายพิการเหมือนผู้เรียนเพราะการมีร่างกายปกติก็สามารถเข้าใจและปฏิบัติต่อผู้เรียนได้เป็นอย่างดี แต่ถ้าอาจารย์ผู้สอนมีความพิการก็จะสามารถรู้ถึงสภาพร่างกายและจิตใจนักเรียนในขณะที่เรียนและฝึกวิชาชีพได้ลึกซึ้งมากขึ้น นอกจากนี้ที่อาจารย์ผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถและจบการศึกษามาตรงกับสาขาวิชาชีพสอนแล้ว บุคลิกภาพของอาจารย์ผู้สอนที่นักเรียนอยากให้มีก็คือ ความเป็นคนดี เอาใจใส่และเข้าใจนักเรียน รวมทั้งมีอารมณ์ดีในขณะที่สอนและฝึกวิชาชีพด้วย ตัวอย่างของความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมมีดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 103)

ตารางที่ 103 คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนตามความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียน
ในสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม

	คุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพในทัศนะของผู้สอน	คุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพในทัศนะของผู้เรียน
ความรู้ ความสามารถ	“...ควรจะต้องมาด้านนี้โดยตรง มีใจรักในวิชาชีพ... ส่วนผมเองไม่ได้จบทางด้านนี้โดยตรง แต่ไปเข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นเวลานานสามารถถ่ายทอดให้กับนักเรียนได้...”	“...มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับเครื่องยนต์ ให้คำแนะนำที่ดีแก่นักเรียน...ถ้ามีทัศนคติที่ดีและทำงานด้านอิเล็กทรอนิกส์โดยตรงจะดีมาก...”
สภาพร่างกาย	“...ไม่จำเป็นที่อาจารย์ผู้สอนจะต้องเป็นคนพิการครับ คนปกติก็สอนได้หมด ไม่มีปัญหาแต่อย่างใด แต่ถ้าเป็นคนพิการด้วยกันก็จะทำความเข้าใจกันง่ายกว่าเพราะว่าคนพิการอารมณ์ค่อนข้างแปรปรวน หงุดหงิดได้ง่าย...”	“...ถ้าอาจารย์ผู้สอนมีความพิการเหมือนกันน่าจะดี เพราะจะได้รู้ถึงสภาพร่างกาย รู้ใจ รู้ในหลายสิ่งหลายอย่าง...”

ตารางที่ 103 (ต่อ)

	คุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและ ฝึกวิชาชีพในทัศนะของผู้สอน	คุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและฝึก วิชาชีพในทัศนะของผู้เรียน
คุณสมบัติ อื่น ๆ	“...ต้องมีความรู้ความเข้าใจ และ ต้องรู้ถึงสภาพความพิการของ นักเรียนด้วยว่าจะสามารถเรียนรู้ ในวิชานั้น ๆ ได้หรือไม่ และมี ปัญหาในด้านจิตใจหรือเปล่า...”	“...เป็นที่ปรึกษาได้ในหลาย ๆ เรื่อง เป็นคนใจดี อารมณ์ดี เข้าใจในตัว นักเรียน...”

2) ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรปัจจุบัน

อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตรปัจจุบันว่าเนื้อหาวิชามี
จำนวนมากแต่ระยะเวลาของหลักสูตรที่กำหนดให้มันน้อยเกินไป เนื่องจากเวลาของการฝึกวิชาชีพ
บางส่วนต้องใช้ในการเตรียมความรู้พื้นฐานของนักเรียนเพราะนักเรียนส่วนมากมีความรู้พื้นฐาน
ในวิชาชีพที่เข้ารับการฝึกน้อยมาก ซึ่งอาจารย์ผู้สอนสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (กรม
ประชาสงเคราะห์เดิม) มีความคิดเห็นว่าควรขยายระยะเวลาของหลักสูตรช่างอุตสาหกรรมให้
เพิ่มขึ้น ดังที่ผู้สอนกล่าวว่า “...คือหลักสูตรโครงสร้างยังใช้ได้อยู่ เนื้อหาบางส่วนยังน้อยไป
แต่ระยะเวลาของหลักสูตรค่อนข้างน้อย คือหลักสูตร 1 ปีนี้บางคนก็ใกล้จะจบ บางคนก็เป็น
บางคนก็ยังไม่เป็น แต่จะต้องจบออกไป ทำให้คนที่ยังไม่เป็นเสียโอกาสนี้ไป ไม่สามารถไป
ประกอบอาชีพนี้ได้ เนื่องจากพื้นฐานความรู้เดิมที่มาเรียนไม่เท่ากัน...ก็เลยมีการปรับปรุง
หลักสูตรเพื่อเน้นให้ผู้เข้าฝึกเมื่อจบแล้วสามารถออกไปประกอบอาชีพได้เอง มีความรู้ในการซ่อม
เครื่องต่าง ๆ ได้เอง...” ส่วนอาจารย์ผู้สอนขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกกับอาจารย์ผู้สอน
โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ มีความคิดเห็นว่าหลักสูตรวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมที่สอนและฝึก
เหมาะสมดีอยู่แล้วแต่ก็มีการสอนเพิ่มเติมนอกเหนือหลักสูตรบ้างเพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ
ดังตัวอย่างความคิดเห็นว่า “...ก็พอใช้ได้นะครับ แต่ก็ต้องมีการสอนในสิ่งที่ใหม่ ๆ บ้าง เพื่อให้
นักเรียนได้ความรู้เพิ่มขึ้น และนักเรียนจะได้ไม่เบื่อซะก่อน ถ้าเรียนแต่ของเก่า...”

ในทัศนะของผู้เรียนนั้น ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรวิชาชีพปัจจุบันมีความเหมาะสม
ดี สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้ในอนาคต ดังที่ผู้เรียนกล่าวว่า “...เหมาะสมดีครับ ค่อนข้าง
ทันสมัย...หลักสูตรนี้จะครอบคลุมถึงเรื่องไฟฟ้า อิเลคทรอนิกส์ และพวกไฟฟ้ากำลัง
จานดาวเทียม...” และอีกความคิดเห็นหนึ่งว่า “...จุดเด่นของหลักสูตรคือถ้าจบออกไปแล้วถ้าเรา
ไม่สามารถทำในโรงงานอุตสาหกรรมได้ เราก็ยังประกอบกิจการเองได้ ไม่ต้องเข้าสู่ระบบโรงงาน

และลงทุนไม่ค่อยสูงเท่าไรนัก...” ผู้เรียนส่วนมากมีความคิดเห็นว่าระยะเวลาของหลักสูตรที่กำหนดให้มันน้อยเกินไป ควรจะขยายเวลาหลักสูตรเพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มการฝึกความชำนาญในทักษะวิชาชีพ ในเรื่องความทันสมัยของหลักสูตรนี้นักเรียนมีความคิดแตกต่างกันบางคนว่าทันสมัย บางคนว่าไม่ทันสมัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากศูนย์ฝึกวิชาชีพแต่ละแห่งมีการเรียนการฝึกวิชาชีพที่แตกต่างกัน และอาจารย์ผู้สอนก็นำหลักสูตรและเนื้อหาด้านเทคโนโลยีมาสอนแตกต่างกันด้วย โดยอาจมีการประยุกต์และปรับปรุงการสอนของตนเองให้ทันสมัยตามความต้องการของตลาดแรงงาน

ด้านเนื้อหาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมนั้น ผู้สอนที่สังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (กรมประชาสงเคราะห์เดิม) ให้ข้อมูลว่าอยู่ในระหว่างการปรับปรุงใหม่ทำให้มีเนื้อหาจำนวนมาก ในหลักสูตรเนื่องจากอาจารย์ผู้สอนยังใช้เนื้อหาเดิมและเนื้อหาที่เพิ่มขึ้นใหม่ในการสอนและฝึกวิชาชีพให้ผู้เรียน ดังนั้นจึงมีผลให้ระยะเวลาของหลักสูตรที่กำหนดไว้หนึ่งปีไม่เพียงพอ ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้สอนท่านหนึ่งว่า

“...เนื้อหาเดิมของกรมประชาสงเคราะห์กับที่ปรับปรุงเข้าไปไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ก็จะมีการเดิมเข้าไปบางส่วนจากที่ตนเองได้ไปอบรมอยู่ทุกปี และได้ถ่ายทอดให้นักเรียนได้รู้ และบรรจุในหลักสูตรทำให้มีเนื้อหาเพิ่มขึ้นหลักสูตรเดิมเราก็ทำไม่ได้ ทำให้ระยะเวลาที่มีน้อยไปควรจะมีการเพิ่มระยะเวลาเข้าไปอีกอาจจะเป็น 1 ปี 6 เดือน หรือ 2 ปีขึ้นไป...”

ส่วนผู้สอนที่สังกัดโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ให้ข้อมูลว่าเนื้อหาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมของโรงเรียนมีความเหมาะสมกับระยะเวลาที่กำหนดไว้คือ 2 ปี เช่นเดียวกันกับผู้สอนสังกัดองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกที่ให้ข้อมูลว่าเนื้อหาวิชาชีพขององค์การมีความเหมาะสมกับระยะเวลาหลักสูตรที่กำหนดไว้ 8 เดือน

ด้านเนื้อหาวิชาที่สอนและฝึกในหลักสูตรปัจจุบันนี้ผู้สอนและผู้เรียนในสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมได้ให้รายละเอียดของเนื้อหาจำแนกตามสาขาวิชาต่อไปนี้ (ตารางที่ 104)

ตารางที่ 104 เนื้อหาวิชาในหลักสูตรวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมตามความคิดเห็นของผู้สอน
และผู้เรียน

ผู้ให้ข้อมูลการ สัมภาษณ์	สาขาช่างยนต์	วิชาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
ผู้สอน	“... มีการสอนวิชาการซ่อม เครื่องยนต์ และเครื่องยนต์ขนาด เล็ก เครื่องยนต์ดีเซล พวกไทรอานา เดินตาม...”	“...จะมีวิชาไฟฟ้าเบื้องต้น วิชา พื้นฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ วิทยุ AM และFM, เครื่องเล่น วีซีดี, ดีวีดี, ทีวีสี, วิทยุคอมโป ระบบสัญญาณ โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม...”
ผู้เรียน	“... เรียนซ่อมเครื่องตัดหญ้า เช่น โซ่ โซ้ด ลูกปืน ช่วงแรกเรียนเครื่อง ของ ยามาฮ่า หลังจากนั้นก็จะเรียน ของ ฮอนด้า คาวาซากิ...”	“...เบื้องต้นก็จะมีเรียนไฟฟ้า เบื้องต้นก่อน ก่อนที่จะเรียนใน รายละเอียดต่าง ๆ ที่ซับซ้อน หลังจากนั้นก็จะมีการเรียนต่อ วงจรไฟฟ้า เรียนค่าของไฟฟ้า...”
	“...เรียนหลายอย่าง เช่น วงจรไฟฟ้า ภายในรถ ปะยาง ต่อโซ่ เปลี่ยน ลูกปืน เพลาล้อหน้าล้อหลัง มีตำรา ให้เรียนเป็นวิชา ๆ ไปครับ ตาม ชนิดของเครื่องยนต์ ตามยี่ห้อ...”	“...มีไฟฟ้าเบื้องต้น, เทปวิทยุ AM, เครื่องขยายเสียง, ทีวี, VCD, มินิคอมโป, ทีวีสี ดาว เทียม...”

จากเนื้อหาวิชาชีพสาขาวิชาช่างยนต์ปัจจุบันดังกล่าว ผู้สอนและผู้เรียนสาขาวิชาช่าง
อุตสาหกรรมต่างมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาวิชาในสาขาช่างยนต์ควรปรับเปลี่ยนให้ทันเทคโนโลยีที่มี
การเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สอดคล้องกับการนำไปใช้จริงในปัจจุบัน ดังความคิดเห็น
ต่อไปนี้

ผู้สอน

“...เนื้อหาวิชา ควรที่จะต้องทันกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่นมอเตอร์ไซค์ระบบหัวฉีด ซึ่งถือว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ที่มีอยู่ในขณะนี้...”

ผู้เรียน

“...ควรจะเปลี่ยนเพราะว่ามันยังเป็นเครื่องยนต์แบบเก่า ซึ่งไม่ทันกับที่มีในท้องตลาด...”

นอกจากจะมีเนื้อหาวิชาชีพที่บรรจุในหลักสูตรแล้ว หลักสูตรยังมีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับทักษะชีวิต โดยทางกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการเรียกว่าวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งกำหนดให้เรียนไม่ต่ำกว่า 12 ชั่วโมงต่อหลักสูตร และโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่เรียกว่าวิชาชีวิตและสังคม ซึ่งกำหนดให้เรียนไม่ต่ำกว่า 60 ชั่วโมงต่อหลักสูตร (รายละเอียดหลักสูตรในภาคผนวก) ซึ่งผู้สอนบางท่านได้ให้ข้อมูลการบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะชีวิตในหลักสูตรว่า “...จะมีเพิ่มเติมนอกจากหมวดวิชาชีพ ทักษะชีวิตเพิ่มเติมทุกวันศุกร์อาจจะมีกิจกรรมเพิ่มเติม...” และ “...มีการอบรมเพื่อนช่วยเพื่อน เชิญทั้งวิทยากรจากข้างนอกมาบรรยาย... ดำรงก็มี...”

3) ด้านกิจกรรมประกอบการเรียนการฝึกวิชาชีพ

คุณสมบัติเบื้องต้นของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกวิชาชีพ ซึ่งมีผู้เรียนหลายคนกล่าวว่าผู้ที่เหมาะสมกับการฝึกวิชาชีพช่วงอุตสาหกรรมนั้นควรจะมีพื้นฐานการศึกษาที่ไม่น้อยกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้อ่านออกเขียนได้ อย่างไรก็ตามการมีพื้นฐานการศึกษาที่สูงจะช่วยให้การเรียนการฝึกวิชาชีพประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งให้ความคิดเห็นว่า “...น่าจะเป็นชั้น ม. 3 เพราะว่าถ้าพื้นฐานดีแล้วก็สามารถเรียนรู้ได้เร็วยิ่งขึ้น เพราะมันจะมีภาษาอังกฤษเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย...” จากความคิดเห็นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเรียนการฝึกวิชาชีพมักจะใช้ศัพท์เทคนิคที่เป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้นผู้ที่จบมัธยมศึกษาจะมีพื้นฐานวิชาการรวมทั้งมีทักษะภาษาอังกฤษดีกว่าจะสามารถเรียนรู้และฝึกวิชาชีพได้เร็วกว่าผู้เรียนที่จบเพียงชั้นประถมศึกษา

ในระยะแรกของการเรียนและการฝึกวิชาชีพช่วงอุตสาหกรรมนั้นเริ่มต้นจากการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนก่อนเนื่องจากผู้เรียนที่เข้ามารับการฝึกวิชาชีพมีความรู้พื้นฐานที่แตกต่างกัน ดังนั้นจำเป็นต้องลำดับเนื้อหาการเรียนและการฝึกวิชาชีพจากง่ายไปหายากรวมถึงมีการทดสอบเบื้องต้นในสาขาวิชาชีพเพื่อดูว่าสามารถเรียนวิชาชีพช่วงอุตสาหกรรมได้หรือไม่ ดังสะท้อนจากความ

ความเห็นของผู้สอนและผู้เรียนเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนฝึกวิชาชีพและการจัดลำดับ
เนื้อหาตั้งตารางที่ 105

ตารางที่ 105 ความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนฝึกวิชาชีพ
และการจัดลำดับเนื้อหาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม

ประเด็น	ความคิดเห็นของผู้สอน	ความคิดเห็นของผู้เรียน
การทดสอบ เบื้องต้นก่อน ฝึกวิชาชีพ	“...มีการทดสอบความรู้พื้นฐาน ก่อน เช่น เรื่องการคลายน็อตว่า ไปทางไหนก่อน...”	“...จะมีการทดสอบตอนที่เข้ามาเรียน ช่วงแรกมากกว่า ว่าเรียนไหวหรือไม่ ถ้า ไม่ไหวก็ต้องย้ายแผนก...เช่น ให้เราต่อ วงจรสายไฟ อาจารย์ก็จะดูทักษะเรา ก่อนว่าทำได้หรือเปล่า หวีไปได้หรือไม่ ซึ่งถ้ายังไม่รู้ อาจารย์ก็จะให้นักเรียนลง แผนกที่ง่ายกว่านี้ ตามความต้องการ ของนักเรียน...”
การจัดลำดับ ความยาก ง่าย	“...เราจะสอนจากง่ายไปหายาก เพื่อดูความเข้าใจของเด็กว่ารับ ได้หรือเปล่า...ส่วนมากก็จะจัด เองดูความเหมาะสมของเนื้อหา เป็นหลัก หลักสูตรของกรม ประชาสงเคราะห์จะสอนเป็น เรื่อง ๆ แต่สำหรับตนเองแล้ว จะสอนผสมผสานกันในหนึ่งวัน อาจจะเรียน 1-2 วิชา เพื่อที่จะไม่ให้คนที่เรียนรู้สึก เบื่อ ตรงไหนที่สอดคล้องกัน เราก็ต้องพยายามไม่ให้ซ้ำกัน ...”	“...ก็ไม่ยากเท่าไร ซึ่งเราจะเรียนจาก ง่ายไปหายาก...” “...จะสอนจากพื้นฐานไปก่อนคือจาก ง่ายไปยาก...”

การสอนภาคทฤษฎีนั้นทางอาจารย์ผู้สอนมีเทคนิควิธีการสอนที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความชำนาญและทักษะการสอนของแต่ละคน มีทั้งการบรรยาย การเรียนจากคู่มือ หนังสือ และการเรียนจากของจริง ซึ่งส่วนมากจะเรียนภาคทฤษฎีไปปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน ด้านการฝึกปฏิบัติวิชาชีพในสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมนั้นผู้สอนจะมีการกำหนดงานให้นักเรียนทำรายบุคคลและเป็นกลุ่มโดยให้ทำงานเสร็จในระยะเวลาที่กำหนด ตัวอย่างความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและปฏิบัติของอาจารย์ผู้สอน ดังตารางที่ 106

ตารางที่ 106 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
ของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม

การเรียนการสอน	ตัวอย่างความคิดเห็นของผู้สอน
ภาคทฤษฎี	“...จะสอนให้นักเรียนมีความเข้าใจพื้นฐานก่อน เมื่อถามนักเรียนว่ามีความเข้าใจหรือไม่ ถ้าเข้าใจก็จะสอนภาคปฏิบัติทันทีเพื่อให้นักเรียนได้ทำของจริงเห็นภาพชัดเจน...” “การสอนภาคทฤษฎีจะใช้กระดานคือ ถ้าเราจะเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาจะต้องมีการจดลงบนกระดานและให้ผู้เรียนจดลงตาม และเรียนไปพร้อม ๆ กัน วิชาไหนถ้าไม่ต้องการรายละเอียดเราก็ตัดเวลาไปโดยการจดลงซีตแจกนักเรียน และบรรยายไปตามซีตนั้น...แต่เนื่องจากอุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์มีขนาดเล็ก การที่เราจะให้เขามองเห็นทั้งหมดตามรายตัวเป็นไปได้ค่อนข้างยาก เราจะต้องใช้กล้องซูมเข้าไปเพื่อขยายภาพให้ใหญ่ขึ้น ถ้าเกี่ยวกับกลไกต่าง ๆ จะต้องใช้กล้องซูมเข้าไปเพื่อให้เห็นชัดมากขึ้น...”
ภาคปฏิบัติ	“...จะให้นักเรียนรวมกลุ่ม เป็นงานกลุ่มโดยสั่งงานให้ทำ ซึ่งทำจากของจริงเลย แล้วย่นามาส่งเพื่อตรวจสอบ...” “...ในเบื้องต้นเราก็จัดเตรียมอุปกรณ์เช่นวิทยุให้กับนักเรียน พร้อมอะไหล่ คือให้ประกอบวิทยุแล้วเปิดต้องมีเสียงด้วย เป็นอุปกรณ์เบื้องต้นที่มีการเรียนการสอนพื้นฐานอยู่แล้ว ซึ่งการเรียนตรงนี้เป็นช่วงที่ใกล้จะจบคอร์สของการเรียนวิทยุอยู่แล้ว เป็นการดูความรู้ของนักเรียนว่ามีความเข้าใจเป็นอย่างไรบ้าง...”

เช่นเดียวกับผู้เรียนที่กล่าวว่าการสอนและฝึกวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมจะมีการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติจะต้องมีความรู้ด้านทฤษฎีก่อนแล้วจึงฝึกปฏิบัติ แต่ในบางครั้งก็มีการเรียนทฤษฎีและฝึกปฏิบัติควบคู่กันไป ส่วนการปฏิบัติวิชาชีพในสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม อาจารย์ผู้สอนจะมีการกำหนดงานให้ผู้เรียนทำรายบุคคลและเป็นกลุ่มโดยกำหนดให้ทำงานเสร็จในระยะเวลาที่กำหนด ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เรียนจำแนกตามสาขาวิชาในตารางที่ 107

ตารางที่ 107 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของผู้เรียน
วิชาชีพช่างอุตสาหกรรม

ผู้เรียน	การเรียนการสอนภาคทฤษฎี	การเรียนการสอนภาคปฏิบัติ
สาขาวิชาช่างไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	“...จะสอนเกี่ยวกับภาพของวงจรทั้งจากในตำราและเขียนบนกระดานดำ...จากบนกระดานดำแล้วให้นักเรียนจดตามที่อาจารย์เขียน มีทั้งภาพที่วาดบนกระดานดำให้ดูวงจรไฟฟ้า ดูในแต่ละจุดและอธิบายตามไปด้วย จะมีอาจารย์ที่สอนวิชานี้ 3 คน สอนกันคนละส่วนทั้ง ทฤษฎี ปฏิบัติ และทดสอบ แยกกันสอนครับ...”	“...อาจารย์จะให้จัดกลุ่มแล้วจัดอุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ให้ทำ มีแบบอย่างให้ดู เช่น วงจรต่างๆ แล้วให้นักเรียนประกอบชิ้นงานนั้นและให้สามารถใช้งานได้ด้วย...”
สาขาวิชาช่างยนต์	“จะให้เรียนส่วนต่าง ๆ ของอุปกรณ์ต่าง ๆ ก่อน เช่นระบบสายไฟในรถ...อาจารย์จะให้ดูตามหนังสือครับ...” “...จะให้เรียนจากรถของจริง ซึ่งรถ 1 คัน ต่อนักเรียน 1 คน ครับ...”	“...อาจารย์จะเป็นคนสั่งงานให้นักเรียนทำเช่น คนนี้ซ่อมเบรก คนนี้ปะยาง หลังจากนั้นอาจารย์ก็จะมาตรวจดูถ้าทำผิดก็จะให้ทำใหม่จนกว่าจะทำถูกต้อง...”

ในกรณีที่ผู้เรียนเรียนไม่ทันเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ครูผู้สอนก็จะมีการสอนเสริมให้ ถ้าผู้เรียนไม่สามารถเรียนและฝึกวิชาชีพในสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมได้จริง ๆ ผู้สอนก็จะให้ไปเรียนสาขาอื่นที่ตรงกับความถนัดของผู้เรียนมากที่สุด ตัวอย่างความคิดเห็นของผู้สอนท่านหนึ่งว่า “...โดยปกติแล้วถ้าไม่เข้าใจในเนื้อหาวิชาผมจะถามตัวนักเรียนว่าสนใจที่จะเรียนหรือไม่ เรียนไหวหรือไม่ ถ้าไม่ไหวผมก็จะให้เลือกเรียนในแผนกที่ง่ายกว่า เพื่อตัวเด็กจะได้ไม่เสียเวลา...”

4) ด้านสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการฝึกวิชาชีพ

สื่อที่ใช้ในการเรียนการฝึกวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม แบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ สื่อที่ใช้ในการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สื่อภาคทฤษฎีได้แก่ แผ่นใส กระดานดำ เอกสารประกอบการสอน จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนพบว่าสื่อที่ใช้ในการเรียนภาคทฤษฎีปัจจุบันมีความเหมาะสมและเพียงพอแต่ไม่ทันสมัย ดังมีผู้สอนท่านหนึ่งกล่าวว่า “...ควรที่จะปรับปรุง เช่น น่าจะเรียนจากโปรแกรม power point และจากโปรเจคเตอร์ ก็จะมีความสะดวกมากกว่า...”

ผู้เรียนให้ข้อมูลค่อนข้างสอดคล้องกันว่าสื่อที่ใช้ในการเรียนภาคทฤษฎีในปัจจุบันยังไม่มีเพียงพอและไม่ทันสมัย ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เรียนคนหนึ่งว่า “...เรื่องสื่อจะมีค่อนข้างน้อย ไม่ว่าจะเป็นตำราหรืออุปกรณ์บางอย่างก็มีน้อย บางครั้งการจดเนื้อหาวิชาจากบนกระดานดำก็ไม่ทัน อยากให้มีสื่อทางทีวี หรือ โปรเจคเตอร์ เพื่อให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น...”

ส่วนสื่อที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพหรือภาคปฏิบัตินั้น อาจารย์ผู้สอนส่วนมากกล่าวว่าไม่เพียงพอและต้องการให้ทางศูนย์ฝึกจัดให้มีมากกว่านี้ อย่างไรก็ตามก็ได้มีการขอรับบริจาคจากบริษัทห้างร้านและบุคคลทั่วไป ซึ่งสื่อที่ขอรับบริจาคจะเป็นพวกวิทยุ AM, วิทยุ FM, เครื่องเล่นวีซีดี, ดีวีดี, ทีวีสี, วิทยุที่เสียแล้ว โดยนำมาให้ผู้เรียนศึกษาและหัดซ่อม ดังที่อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า “...สื่อในการฝึกปฏิบัติไม่ค่อยมีนะครับ แต่ก็เหมือนกัน เช่นได้รับจากบริษัท พานาโซนิค ได้รับการบริจาคเครื่องที่ลูกค้าไม่ต้องการแล้วเอามาให้นักเรียนได้ทดลองใช้อุปกรณ์ข้างในนั้นดู...”

5) ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนการฝึกวิชาชีพ

อาจารย์สาขาวิชาช่างยนต์กล่าวว่าสถานที่ฝึกวิชาชีพช่างยนต์ยังไม่ได้มาตรฐาน ต้องการให้เป็นห้องโถงมีการจัดสรรพื้นที่ในการเก็บเครื่องและอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างมีระบบ รวมทั้งสามารถถ่ายเทอากาศได้สะดวก เช่นเดียวกับอาจารย์สาขาวิชาช่างไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่กล่าวว่าสถานที่ฝึกวิชาชีพ ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่ได้มาตรฐานทั้งในเรื่องของการวางรูปแบบโต๊ะ

ที่ใช้ในการฝึก การติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ปลั๊กไฟฟ้า ที่เก็บเครื่องมือและอุปกรณ์ รวมทั้งระบบระบายอากาศซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการฝึกวิชาชีพเพราะจะมีปฏิกิริยาเคมีเกิดขึ้นระหว่างการต่อวงจรไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

ตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการฝึกวิชาชีพ

“...สิ่งแวดล้อม ยังถือว่าจัดยังไม่ได้มาตรฐานเท่าไรนัก จริง ๆ แล้ว ควรจะมีลักษณะโต๊ะใครโต๊ะมัน ปลั๊กไฟก็เช่นกัน ของใครก็ของมันจะต้องมีกล่องเพื่อใส่เครื่องมือ จึงจะถูกต้องตามรูปแบบ...”

“...ก็น่าจะมีการปรับปรุง เช่นควรจะมีเครื่องดูด เพื่อลดปัญหาในเรื่องของกลิ่นสารเคมี การป้องกันในเรื่องของสารเคมี เราก็จะแนะนำให้นักเรียนใส่ที่หน้ากากกันกลิ่น อาจจะเป็นผ้าคาดจมูกก็ได้ แต่ก็จะมีพัดลมระบายอากาศอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้วครับ...”

ผู้เรียนสาขาวิชาช่างยนต์ส่วนมากมีความคิดเห็นว่าสถานที่ฝึกวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมในปัจจุบันมีความเหมาะสมและสะดวกดี แต่ก็มีสถานที่ฝึกวิชาชีพบางแห่งที่คับแคบและอากาศถ่ายเทไม่สะดวกซึ่งนักเรียนกล่าวว่าการที่อากาศถ่ายเทไม่สะดวกอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพของนักเรียนได้โดยเฉพาะสาขาอิเล็กทรอนิกส์เนื่องจากขณะที่ฝึกปฏิบัติวิชาชีพเชื่อมวงจรไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ จะเกิดปฏิกิริยาสารเคมีที่มีอันตรายต่อสุขภาพสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้สอน ดังตัวอย่างความคิดเห็นของนักเรียนคนหนึ่งว่า “...ห้องเรียนน่าจะทำให้โล่งหน่อย จะมีปัญหาสารตะกั่ว ห้องที่คับแคบจะระบายสารต่าง ๆ เหล่านี้ได้น้อย จะมีผลข้างเคียง ระบบในโรงเรียนนี้ยังไม่ดีพอ...”

ส่วนสภาพแวดล้อมภายในศูนย์ฝึกวิชาชีพอื่น ๆ นั้น อาจารย์ผู้สอนวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมได้กล่าวถึงความไม่พร้อมในการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในศูนย์ฝึกวิชาชีพ อาทิ ความคิดเห็นดังนี้ “...มีรวบ้นไต้ มีอะไรพร้อม ถ้าพูดถึงอาคารเรียนสำหรับผู้ฝึกการควรที่จะทำห้องน้ำให้ดีกว่านี้ รวบ้นไต้จับนี้ควรทำให้ดี ไม่อยากให้มีปัญหาภายหลัง เนื่องจากลักษณะของคนฝึกมีลักษณะแตกต่างกันออกไป บางคนนั่งรถวิลแชร์ลู่ก็นั่งค่อนข้างลำบาก ซึ่งห้องน้ำบางที่จะมีรวบ้นไต้จับ แต่บางที่ก็ไม่มี ณ ตอนนั้นแล้ว ยังไม่ดีเท่าที่ควรนัก ต้องปรับปรุงอีกเยอะเลย...”

6) ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ระหว่างฝึกวิชาชีพ

การประเมินผลการเรียนการฝึกวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมนั้นจะประเมินทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ในด้านทฤษฎีส่วนมากเป็นข้อสอบที่อาจารย์ผู้สอนจัดทำขึ้นมีทั้งข้อสอบที่เป็นปรนัยและอัตนัย ส่วนในด้านปฏิบัติก็จะประเมินจากงานที่สั่งให้ทำเช่นการซ่อมหรือประกอบเครื่องยนต์และวงจรอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ว่าถูกต้องและเรียบร้อยหรือไม่ ถ้าไม่ผ่านต้องมีการแก้ไขใหม่จนกว่าจะผ่าน โดยจะทำการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ว่ามีความรู้และมีทักษะวิชาชีพมากน้อยแค่ไหนและสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อที่อาจารย์ผู้สอนจะได้ปรับปรุงการสอนการฝึกวิชาชีพให้ดีขึ้นตลอดเวลา ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เรียนและผู้สอนเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ระหว่างฝึกวิชาชีพต่อไปนี้ (ตารางที่ 108)

ตารางที่ 108 ข้อมูลของผู้เรียนและผู้สอนเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ระหว่างฝึกวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม

ตัวอย่างข้อมูลจากผู้สอน	ตัวอย่างข้อมูลจากผู้เรียน
“...จะสอบเป็นรายบุคคล สอบทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติสอบเป็นข้อเขียนอธิบายตามที่นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาวิชานั้น ถ้าสอบไม่ผ่านก็จะมีการสอนเพิ่มเติมในจุดนั้น ๆ ให้เข้าใจจนกว่าจะสอบผ่านครับ...”	“...อาจารย์จะเป็นคนสั่งงานมาให้ทำเป็นงานกลุ่ม ๆ ละ 3 คน รวมทั้งงานเดี่ยวเป็นบางครั้ง ...หลังจากที่ทำเสร็จแล้วส่งให้อาจารย์ตรวจสอบถ้าถูกต้องก็ผ่าน แต่การสอบจะมีอยู่เรื่อย ๆ เก็บคะแนน ซึ่งจะเน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี...”
“...ประเมิน 2 วิธี ทั้งทฤษฎีและสอบปฏิบัติ จากงานที่สั่งไปให้ทำ มีการทดสอบย่อยไปเรื่อย ๆ ครับ...”	“...อาจารย์จะให้งานกับนักเรียนทำ แล้วอาจารย์จะมาตรวจดูความถูกต้อง...ถ้าไม่ผ่านก็ต้องนำงานนั้นกลับมาทำใหม่จนกว่าจะถูกต้อง...”
“...ผมจะดูจากชิ้นงานที่ให้ไปว่าทำถูกต้องหรือไม่ ถ้าถูกต้องก็ผ่าน...”	“...จะมีการสอบการประกอบอุปกรณ์วิทยุ, ทีวี, ซีดีเครื่องเสียงอาจจะให้เขียนลายแบบลายวงจรขึ้นมาเอง...”

7) การประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพ

หลังจากที่ผู้เรียนเรียนจบหลักสูตรแล้วก็จะมีการประเมินครั้งใหญ่เพื่อดูความสามารถทางวิชาการและทักษะในวิชาชีพที่ได้เรียนและฝึกมาทั้งหมดว่าจะสามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่ โดยเป็นทดสอบและประเมินรายบุคคล การประเมินทางวิชาการจะเป็นการสอบข้อเขียน ส่วนการประเมินทักษะวิชาชีพจะให้ชิ้นทำโดยกำหนดเวลาให้ทำด้วย ตัวอย่างความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพของผู้สอนและผู้เรียนมีดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 109)

ตารางที่ 109 ข้อมูลของผู้เรียนและผู้สอนเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม

ตัวอย่างข้อมูลจากผู้สอน	ตัวอย่างข้อมูลจากผู้เรียน
“...มีการสอบเป็นรายบุคคล ทั้งสอบข้อเขียน ด้วย แต่ปัจจุบันจะไปสอบที่ศูนย์ใหญ่เลย ทางนี้จะเป็นแต่ผู้สอนอย่างเดียว แต่เมื่อนักเรียนจบหลักสูตรแล้ว จะได้รับสูติบัตร ทั้งจากทางศูนย์ และจากทางโรงเรียน...”	“...มีจากการสอบทั้งทฤษฎีและสอบปฏิบัติ เมื่อสอบผ่านแล้วทางศูนย์จะมีใบประกาศให้...”
“...มีเป็นระยะ ๆ คือมีการวัดผลโดยทำเป็น 3 ระยะ คือเก็บคะแนน คะแนนปฏิบัติ โดยมีการสอบทฤษฎีเป็นข้อสอบปรนัย โดยที่เกณฑ์ผ่านนั้นจะต้องผ่าน 60% ขึ้นไป ถึงจะถือว่าผ่าน คือทั้งทฤษฎีและปฏิบัติรวมกัน...”	“...ส่วนใหญ่จะสอบจากที่ศูนย์โดยตรง และทางศูนย์จะเป็นคนออกวุฒิบัตรในกรณีที่เรียนจบแล้ว...”

ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการสอนและฝึกวิชาชีพ

ปัญหาที่พบในการเรียนและฝึกวิชาชีพส่วนมากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเนื่องจากมีความแตกต่างกันหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ สภาพความพิการ ระดับของสติปัญญา ความรู้พื้นฐานแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการฝึกวิชาชีพ ดังที่ผู้สอนได้แสดงความคิดเห็นเรื่องดังกล่าวต่อไปนี้ (ตารางที่ 110)

ตารางที่ 110 ปัญหาและอุปสรรคที่ครูผู้สอนพบในการสอนและฝึกวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม

ประเภทปัญหา	ตัวอย่างความคิดเห็นของผู้สอน
ด้านสภาพร่างกาย	“...ก็มีบ้าง เช่นการสอนคนไข้ ก็มีความยากลำบากในการที่จะสื่อสารให้เข้าใจ อย่างวิชาอิเล็กทรอนิกส์ บางคนมีแขนข้างเดียว แต่ก็สามารถหยิบจับอุปกรณ์ได้ถึงแม้ว่าจะไม่ค่อยถนัดนัก...”
ด้านสภาพร่างกาย	“...แต่ก่อนความพิการจะพิการมาแต่กำเนิด แต่ปัจจุบันจะมีพิการจากอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นถ้าเราวัดความพิการว่าอยู่ในช่วงวัยไหนที่จะเข้ามาศึกษาได้ เท่าที่สังเกตได้นั้นคนที่พิการโดยอุบัติเหตุระดับสติปัญญาจะด้อยกว่าคนที่พิการมาแต่กำเนิด หัวจะดีกว่า...”
ด้านระดับของสติปัญญาและความรู้พื้นฐาน	“...ปัจจุบันนี้ไม่ได้กำหนดความรู้พื้นฐานครับ แต่อย่างน้อยก็น่าจะจบม. 3 และก็มีความรู้ด้านภาษาอังกฤษมาบ้าง เพราะชื่อเฉพาะทางมีค่อนข้างเยอะ...”
ขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการฝึกวิชาชีพ	“...เรื่องเรียนช้าตอนนี้ค่อนข้างมีปัญหามาก เพราะถ้าช้าคนที่เรียนได้เร็วจะต้องรอคนที่เรียนช้า ก็เลยใช้วิธีการกระตุ้นในลักษณะว่าถ้าใครที่เรียนช้าไม่ค่อยอ่านหนังสือก็จะทำให้คนที่เรียนเร็วนั้นขาดโอกาสทางการศึกษาไปเรื่อย ๆ เขาก็เบื่อ...เพราะฉะนั้นคนที่ไม่ตั้งใจเรียนอยู่ก็ต้องกระตุ้นหรือรันทนเองด้วย ซึ่งบางครั้งก็มีการขู่ถ้าใครที่ไม่ผ่านเกณฑ์จะย้ายไปเรียนแผนกอื่น... แต่จริง ๆ เราจะย้ายเขาไม่ได้ เพียงว่าจะทำยังไงให้เขากระตุ้นตัวเองตลอดเวลา...” “...มีบ้าง เช่นนักเรียนไม่ค่อยสนใจเรียน หลับบ้างประปราย เลยเน้นด้านปฏิบัติมากกว่า...”

นอกจากปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้เรียนแล้วยังมีปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับศูนย์ฝึกวิชาชีพด้วย ได้แก่ การขาดแคลนอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมในบางแห่ง ซึ่งทางผู้สอนได้แก้ไขโดยให้ศิษย์เก่าที่จบไปแล้วมาเป็นผู้ช่วยสอนโดยไม่มีค่าตอบแทน นอกจากขาดแคลนผู้สอนแล้วยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการฝึกวิชาชีพ ดังที่อาจารย์ท่านหนึ่งได้กล่าวถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดว่า “...ทางกรมไม่ค่อยสนับสนุน เย่มากร ๆ ส่วนมากที่ได้มาจะได้จากการบริจาคจากชาวบ้านหรือ

หน่วยงานต่าง ๆ ที่เขามาดูงาน เคยทำเรื่องขอไปไม่เคยได้ ซึ่งพอได้มาก็ล้าสมัยไปแล้ว งบที่ได้มาน้อยมาก หน่วยงานราชการค่อนข้างลำบากกว่าเอกชน ซึ่งตนเองก็เคยทำงานเอกชนมาก่อนทราบดี...”

1.2 รูปแบบของการฝึกวิชาชีพที่ควรจะเป็นของสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกวิชาชีพของสาขาที่ควรจะเป็นหรือควรปฏิบัติในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการฝึกวิชาชีพ และด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์และการประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ พบข้อมูลดังนี้

1) ด้านอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพ

จากการสัมภาษณ์พบว่าอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ผู้สอนเป็นเรื่องจำเป็นโดยเฉพาะการส่งไปศึกษาดูงาน อบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มเติมความรู้ให้ทันสมัยต่อเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อย่างไรก็ตามการส่งอาจารย์ผู้สอนไปพัฒนาศักยภาพในทางปฏิบัติยังเป็นไปได้ยากและไม่ทั่วถึงทุกคนดังมีผู้สอนท่านหนึ่งให้ความคิดเห็นว่า “...ทางศูนย์จะไม่เคยส่ง แต่โดยหน้าที่แล้วเมื่อตนเองอยู่ทางนี้จะต้องมีการพัฒนา ซึ่งถ้ามีการอบรมที่ไหนก็แล้วแต่ถ้าตนเองได้ข่าวมาก็จะขอเข้าไปอบรมทันที...”

การพัฒนาศักยภาพอาจารย์ผู้สอนในทัศนะผู้เรียนนั้น ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่ายอาจารย์ผู้สอนควรมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ โดยเฉพาะการไปศึกษาหาความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อมาสอนและฝึกวิชาชีพให้กับนักเรียน ตลอดเวลา ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งให้ความคิดเห็นว่า “...ควรจะไปเพิ่มเติมความรู้ด้านทีวีกับเครื่องเสียง เพราะมันมีหลากหลายรุ่น มีการเปลี่ยนแปลงของระบบของวงจรในแต่ละยี่ห้อก็ไม่เหมือนกัน... คืออยากให้อาจารย์ไปฝึกฝนอยู่เรื่อย ๆ เพื่อที่จะได้นำความรู้ใหม่ ๆ มาสอนให้กับนักเรียนได้...”

2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม (ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์)

ในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตรนั้น อาจารย์ผู้สอนต้องการให้มีการปรับปรุงโดยเพิ่มเติมความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าไปในหลักสูตรวิชาชีพ ได้แก่ การซ่อมมือถือ การซ่อมเครื่องเล่น ดีวีดี นอกจากการปรับปรุงโดยเพิ่มเติมความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าไปในหลักสูตรแล้ว

อาจารย์ผู้สอนยังมีความคิดเห็นว่าการขยายระยะเวลาหลักสูตรให้มีระยะเวลาการเรียนและฝึกวิชาชีพเพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นการฝึกฝนความชำนาญด้านทักษะวิชาชีพให้กับผู้เรียน ซึ่งผู้สอนท่านหนึ่งได้ให้ความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวว่า “...ควรมีการปรับปรุง เรื่องของระยะเวลา ควรเพิ่มจาก 1 ปี เป็น 1ปีครึ่ง ถึงจะเพียงพอต่อเนื้อหาวิชาที่มีอยู่ ควรเอาหลักสูตรที่วิชาขาดออกไปเนื่องจากมันล้าสมัยแล้ว และเพิ่มในส่วนของทฤษฎี หรือตัวอื่น ๆ เพื่อให้ทันต่อเทคโนโลยีที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ...”

3) กิจกรรมประกอบการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและปฏิบัติทำให้เกิดทักษะวิชาชีพสูงสุดของคนพิการ

อาจารย์ผู้สอนกล่าวว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะวิชาชีพที่ดีที่สุด คือ การส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกใช้ทักษะช่างมาก ๆ ซึ่งทางศูนย์ฝึกจะเปิดร้านรับซ่อมเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ และรถยนต์ต่าง ๆ ดังที่อาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวว่า

“...ปีแรก ไปติดต่อสถานประกอบการ ปรากฏว่ามีการปฏิเสธไม่รับ... อ้างว่ามีคนติดต่อไว้แล้ว บางทีก็บอกว่าไม่มีที่พัก จนช่วงหลังต้องกลับมาทบทวนดูว่าถ้าเด็กจบไปแล้วไปอยู่เฉย ๆ ไม่มีอะไรทำ เราจึงจัดตั้งศูนย์ซ่อมขึ้นมาเอง โดยใช้สถานที่ภายในอาคารเรียนนี้แหละ ซึ่งลูกค้าที่มาใช้บริการรู้สึกชอบ เพราะคิดค่าบริการถูกที่เราเปิดตรงนี้เราไม่ได้หวังผลกำไร ที่คิดราคาถูกเพราะว่าเราต้องการให้งานเข้ามา มาก ๆ จะได้ทำให้ผู้ฝึกได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้น และก็ได้ไปเปิดศูนย์ซ่อมที่อื่นอีกด้วย ซึ่งเราไปขอใช้สถานที่ข้างนอกไปเปิดศูนย์ซ่อม เพื่อที่จะรองรับคนที่จบจากนี้ไปแล้วเราก็คาดหวังว่าถ้าเขาจบจากการฝึกตรงนี้แล้วเขาอาจจะไปเปิดร้านของเขาเอง เพื่อบางทีรุ่นน้องที่จบออกไปจะได้ไปฝึกงานกับเขาซึ่งมีร้านเป็นของตัวเองอยู่แล้ว เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ให้มากยิ่งขึ้น แต่ส่วนใหญ่แล้วประสบความสำเร็จยากค่อนข้างน้อยอยู่...”

ในส่วนของผู้เรียนสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมมีความคิดเห็นว่าการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะวิชาชีพที่ดีที่สุด คือ การส่งเสริมให้ได้ฝึกใช้ทักษะช่างมาก ๆ ดังความคิดเห็นของผู้เรียนคนหนึ่งว่า “...ก็ให้เรียนปฏิบัติมากขึ้น เพื่อฝึกความชำนาญ และฝึกในเรื่องของประสบการณ์ด้วย...” นอกจากการเน้นฝึกปฏิบัติวิชาชีพแล้วผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกประสบการณ์ด้านวิชาชีพต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการแข่งขันด้าน

ทักษะฝีมือและรับซ่อมเครื่องไฟฟ้า เครื่องยนต์ ตามหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กับศูนย์ฝึกวิชาชีพ ดังมีความคิดเห็นว่า “...อยากให้มิกิจกรรมด้านการแข่งขันทางด้านฝีมือ...” และ “...มีการรับซ่อมตามหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งเท่ากับเป็นการฝึกประสบการณ์ของเราไปด้วย...”

นอกจากการเปิดร้านรับซ่อมในศูนย์ฝึกแล้วยังมีการส่งตัวนักเรียนไปฝึกฝนทักษะวิชาชีพ ณ สถานประกอบการภายนอกซึ่งมีการติดต่อขอความร่วมมือไว้แล้ว การส่งตัวไปฝึก ณ สถานประกอบการภายนอกนั้นจะเป็นการเรียนรู้และฝึกวิชาชีพจากสถานการณ์จริง นอกจากนี้การร่วมมือกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อร่วมมือกันฝึกวิชาชีพให้ผู้เรียนซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะส่งผลให้เกิดทักษะวิชาชีพมากขึ้นเนื่องจากได้รับความรู้จากอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในทักษะวิชาชีพที่หลากหลาย ซึ่งผู้เรียนและผู้สอนมีความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวต่อไปนี้ (ตารางที่ 111)

ตารางที่ 111 ความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมในการส่งผู้เรียนไปฝึกวิชาชีพ ณ สถานประกอบการภายนอก

ตัวอย่างความคิดเห็นผู้สอน	ตัวอย่างความคิดเห็นผู้เรียน
“...กิจกรรมที่จะทำให้ประสบความสำเร็จหลังจากที่ฝึกอาชีพเสร็จต้องมีสถานที่รองรับเพื่อฝึกปฏิบัติให้มีประสบการณ์ ไม่เช่นนั้นแล้วจะประสบความสำเร็จยาก ดังนั้นเมื่อเรียนจบ 1 ปีแล้วควรมีสถานที่เพื่อประกอบอาชีพ ทำให้มีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น...”	“...มีการส่งนักเรียนไปตามสถานที่ฝึกงานข้างนอกครับ แต่จะส่งตอนเรียนเทอมสองครับ จากทางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จะมาสอนเราบ้าง และเมื่อจบแล้วก็จะให้วุฒิบัณฑิตจะมีการเรียนในเทอมที่ 2 โดยที่ไปเรียนที่ราชมงคล...”
“...ก็จะเน้นทางภาคปฏิบัติให้มากขึ้นครับ และเราจะส่งเด็กไปตามสถานประกอบการอื่น ๆ เพื่อเรียนรู้จากของจริง ปฏิบัติจากของจริง เป็นประสบการณ์เพื่อความชำนาญมากยิ่งขึ้น...”	“...มีครับ อาจารย์จะพาออกไปตามหมู่บ้านเป็นการฝึกด้านปฏิบัติที่ดีมาก เพิ่มความชำนาญ เราจะออกกันทุกเดือนหมุนเวียนกันไป ครั้งละ 3 คน ...”

4) สื่อที่ใช้ในประกอบการเรียนการสอนวิชาชีพที่ทำให้เกิดทักษะวิชาชีพสูงสุด

อาจารย์ผู้สอนกล่าวว่าสื่อที่ใช้ในการเรียนและการฝึกวิชาชีพเพื่อให้เกิดทักษะวิชาชีพสูงสุด นอกจากสื่อที่เป็นของจริง เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องยนต์ ต่าง ๆ แล้ว ควรมีการนำสื่อการสอนที่มีความทันสมัยสามารถถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนได้อย่างรวดเร็วกว่าการเรียนรู้จากกระดานดำ หรือเอกสารต่าง ๆ มาใช้ในการเรียนและการฝึกวิชาชีพ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ช่วยในการเรียนการสอน การถ่ายทอดการเรียนการสอนด้วยวิดีโอโปรเจคเตอร์ เช่นเดียวกับผู้เรียนที่มีความคิดเห็นว่าเป็นสื่อที่ใช้ในการเรียนและการฝึกวิชาชีพเพื่อให้เกิดทักษะวิชาชีพสูงสุดควรจะเป็นสื่อที่เป็นของจริง เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า จักรยนต์ และเครื่องยนต์ ต่าง ๆ ในสาขาวิชาชีพช่างยนต์นั้นผู้เรียนมีความคิดเห็นว่ายากให้นำเครื่องยนต์รุ่นใหม่ ๆ ที่อยู่ตามท้องตลาดมาใช้ในการฝึกวิชาชีพให้มากขึ้น ส่วนในสาขาวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ผู้เรียนต้องการให้นำอุปกรณ์ที่ทันสมัยตามเทคโนโลยีที่ใช้อยู่ปัจจุบัน ได้แก่ อุปกรณ์รับส่งสัญญาณจีพีเอสและสัญญาณดาวเทียม มาใช้ในการฝึกวิชาชีพให้มากขึ้นเพื่อสอดคล้องกับหลักสูตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำเครื่องรับสัญญาณดาวเทียมด้วย

5) การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนวิชาชีพที่ทำให้เกิดทักษะวิชาชีพสูงสุด

การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการฝึกวิชาชีพที่สามารถพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะวิชาชีพที่ดีที่สุดก็คือ การให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ จะทำให้เกิดการเรียนรู้และสามารถใช้ทักษะวิชาชีพได้อย่างสมบูรณ์ จนเกิดความชำนาญ นอกจากการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการฝึกวิชาชีพแล้ว สถานที่ฝึกวิชาชีพหรือโรงฝึกจะต้องเอื้ออำนวยให้นักเรียนฝึกวิชาชีพได้อย่างสบายทั้งทางร่างกายและจิตใจ ถูกลักษณะของการฝึกวิชาชีพ และจะเป็นส่วนเสริมให้นักเรียนสามารถฝึกวิชาชีพจนเกิดทักษะได้ โดยสถานที่ฝึกวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมจะต้องโล่งสามารถระบายอากาศได้ดีเพื่อป้องกันปัญหาสารตะกั่วในขั้นตอนเชื่อมวงจรอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้จะต้องไม่คับแคบและมีความสะดวกต่อการฝึกวิชาชีพ

6) การประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เหมาะสมกับคนพิการระหว่างฝึกวิชาชีพ

การประเมินผลที่เหมาะสมระหว่างการฝึกวิชาชีพนั้น อาจารย์ผู้สอนกล่าวว่า ควรมีการประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยประเมินผู้เรียนว่ามีความรู้ด้านวิชาการที่เป็นพื้นฐานการนำไปสู่การฝึกปฏิบัติหรือไม่ ส่วนการประเมินการฝึกปฏิบัติวิชาชีพก็จะมีงานให้นักเรียนฝึกซ่อมหรือประกอบเครื่องไฟฟ้าและเครื่องยนต์ต่าง ๆ ที่เป็นของจริง ซึ่งจะสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการซ่อมและประกอบว่าสามารถทำได้หรือไม่ ในส่วนของผู้เรียนกล่าวว่า ควรเน้นการประเมินด้านการปฏิบัติวิชาชีพให้มากและควรให้ปฏิบัติวิชาชีพในสถานการณ์จริงเช่น ซ่อมจริง

ประกอบจริง ซึ่งอาจารย์ผู้สอนจะต้องกำหนดสถานการณ์และเวลาที่ใช้การปฏิบัติวิชาชีพ เพื่อจะสามารถวัดได้ว่ามีทักษะวิชาชีพจริงหรือไม่ ตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนเกี่ยวกับการประเมินผลที่เหมาะสมระหว่างการฝึกวิชาชีพ มีดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 112)

ตารางที่ 112 ความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ระหว่างเรียน

การประเมินผลสัมฤทธิ์	ตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน	ตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เรียน
ระหว่างเรียน	“...ใช้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติรวมกัน ถ้าแยกเป็นรายวิชาก็จะแบ่งเป็นว่าคะแนนทฤษฎีเท่าไร คะแนนปฏิบัติเท่าไร รวมเป็น 100 คะแนน แต่คิดเป็นร้อยละ 60%...” “...จะเน้นทางด้านวิชาการมากกว่า ซึ่งจะต้องเรียนรู้ทฤษฎีมากหน่อย จากนั้นก็ฝึกปฏิบัติเป็นการฝึกความชำนาญ...” “...เราจะให้นักเรียนทำจากเครื่องจริง ซึ่งเราก็สามารถรู้ได้ว่าคนนี้ไหวพริบเป็นอย่างไร ประยุกต์ใช้ได้ดีแค่ไหน มีทักษะเป็นอย่างไร ทำตามขั้นตอนที่เรียนมาหรือเปล่า...”	“...ควรให้เรียนภาคปฏิบัติให้มาก ๆ ทดลองทำจากของจริง ทำให้มีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น...” “...การประเมินการปฏิบัติจะวัดได้ คือว่าคนไหนเก่งหรือไม่เก่ง สามารถวัดทักษะของแต่ละคนได้ บางคนทำงานเร็วถูกต้อง บางคนก็ไม่เสร็จ บางที่เราทำเสร็จเราก็ต้องไปช่วยเขาอีกทีหนึ่ง ซึ่งแสดงได้ว่าเขาขาดความตั้งใจไม่สนใจงานนี้ ขาดความรับผิดชอบ...” “...ทดสอบโดยการให้ซ่อมเลย ถ้าทำได้ก็แสดงว่าเก่งจริง บางครั้งก็ไม่แน่ ถ้าเจอที่มันง่ายมันก็ทำเสร็จเร็ว...”

7) การประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพ

หลังจากที่ฝึกวิชาชีพจนจบหลักสูตรแล้วอาจารย์ผู้สอนกล่าวว่าผู้ที่จะสามารถรู้ได้นักเรียนที่ฝึกวิชาชีพจบหลักสูตรไปแล้วสามารถนำวิชาชีพไปทำงานเลี้ยงชีพตนเองได้ไม่จำเป็นต้องมีการทดสอบฝีมือนอกเหนือไปจากการประเมินและทดสอบภายในศูนย์ฝึกวิชาชีพแล้วควรจะมีการให้ผู้เรียนที่จบหลักสูตรเข้าทดสอบทักษะวิชาชีพกับหน่วยงานมาตรฐานวิชาชีพภายนอกด้วย ซึ่งถ้าไม่ผ่านมาตรฐานก็จะให้กลับมาเรียนเพิ่มเติมจากศูนย์ใหม่ เช่นเดียวกันกับผู้เรียนที่กล่าวว่ามีการทดสอบทักษะวิชาชีพจากหน่วยงานมาตรฐานวิชาชีพภายนอกด้วย ตัวอย่างความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพมีดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 113)

ตารางที่ 113 ความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพ

การประเมินผลสัมฤทธิ์	ตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน	ตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เรียน
หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพ	“...เราให้ไปที่กรมฝีมือแรงงาน เพื่อทดสอบมาตรฐาน แต่ส่วนใหญ่ที่ไปไม่มีใครผ่าน ต้องกลับมาเรียนเพิ่มเติม...”	“...มีครับ แล้วมีการประเมินจากกรมพัฒนาฝีมือของจังหวัด...จะได้ประกาศนียบัตร 2 ที่ จากศูนย์กับทางจังหวัด ถ้าสอบผ่านตามเกณฑ์ของเขา...”
	“...โดยประเมินจากการสอบภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี และต้องไปสอบที่ศูนย์ใหญ่ที่ขอนแก่น...”	“...จะมีการสอบที่ศูนย์ใหญ่ ซึ่งอยู่ในจังหวัดขอนแก่น เมื่อสอบผ่านแล้วทางศูนย์จะให้ใบประกาศ ส่วนทางนี้จะสอบเก็บคะแนนเท่านั้น แต่ที่ศูนย์ใหญ่จะสอบเพื่อเอาใบประกาศ ว่าจบหลักสูตรแล้ว...”

8) การประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ

การประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพยังเป็นเรื่องใหม่ที่ศูนย์ฝึกวิชาชีพส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพ แต่อย่างก็ตามในการเรียนการฝึกวิชาชีพในศูนย์ฝึกก็จะมีการประกันคุณภาพการฝึกอย่างไม่เป็นทางการได้แก่การประเมินการสอนของอาจารย์ผู้สอน ดังตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งว่า “...ส่วนใหญ่จะประเมินตรงครูผู้สอนมากกว่า ทั้งเรื่องการตรงต่อเวลา มนุษยสัมพันธ์เป็นอย่างไร ห้องเรียนจัดได้ดีหรือไม่...” นอกจากนี้ผู้สอนจะมีการสอบถามความต้องการของนักเรียนว่าอยากให้อาจารย์สอนอะไรเพิ่มเติมหรือไม่

จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมสามารถยืนยันได้ว่าศูนย์ฝึกวิชาชีพส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมแต่ก็มีการดำเนินของศูนย์ฝึกวิชาชีพบางอย่างที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ ได้แก่ การให้นักเรียนประเมินการสอนของอาจารย์ โดยมีทั้งการประเมินอย่างเป็นทางการที่ให้นักเรียนทำแบบสอบถามประเมินอาจารย์ ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า “...มีประเมินอาจารย์ ครบ ทุกเทอม เทอมหนึ่งประเมิน 2 ครั้ง กลางเทอม และปลายเทอม...และอาจารย์ก็จะมีการประเมินนักเรียนด้วย...” นอกจากนี้ยังมีการประเมินแบบไม่เป็นทางการโดยที่อาจารย์ผู้ฝึกวิชาชีพจะถามความต้องการด้านการฝึกวิชาชีพจากนักเรียน ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เรียนว่า “...มีครับ โดยอาจารย์จะถามเราว่าอยากจะเรียนตรงนี้หรือไม่ และถามความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนด้วย...”

นอกจากการประเมินการสอนของอาจารย์ผู้สอนแล้วผู้เรียนยังกล่าวว่าศูนย์ฝึกวิชาชีพมีการติดตามภาวะการมีงานทำของรุ่นพี่ที่ฝึกวิชาชีพจบหลักสูตรไปแล้ว ซึ่งผู้เรียนได้รับทราบมาว่า “...ส่วนใหญ่มีงานทำ มักจะประกอบอาชีพอิสระ ประมาณ 60% ที่มีกิจการเป็นของตนเองส่วนใหญ่แล้วก็ไปเปิดร้านเองครับ บางส่วนก็ไปทำตามบริษัท ซึ่งบางครั้งบริษัทก็มาชวนให้ไปทำเองเลย แต่บางคนก็ต้องไปสมัครงานตามบริษัท...”

ผู้เรียนปัจจุบันส่วนมากมีแนวคิดเกี่ยวกับการเข้าสู่ระบบงานของตนเองว่าเมื่อจบไปแล้วจะไปประกอบอาชีพอิสระส่วนตัวเพราะคิดว่าการมีสภาพร่างกายที่พิการมีโอกาสในการเข้าทำงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้น้อย ดังที่ผู้เรียนกล่าวว่า “...คงจะออกไปประกอบอาชีพเองส่วนตัวครับ เพราะถ้าไปเป็นลูกจ้างคงไม่มีที่ไหนรับ...” และผู้เรียนยังมีความคิดอีกว่าการสามารถไปประกอบอาชีพอิสระเลี้ยงตนเองได้แสดงถึงการมีความสามารถทางทักษะวิชาชีพที่แท้จริง ดังตัวอย่างความคิดเห็นผู้เรียนคนหนึ่งว่า “...มันก็ดูได้จากถ้าคุณจบไปแล้วออกไปเปิดร้านของตนเองแล้วประสบความสำเร็จ นั่นแสดงว่าคุณมีความรู้จริง เก่ง...”

2. สาขาวิชาชีพพาณิชยกรรม

2.1 กระบวนการเรียนการสอนสาขาวิชาชีพพาณิชยกรรมปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนในสาขาวิชาชีพพาณิชยกรรมเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกวิชาชีพของสาขาในปัจจุบันเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ คุณลักษณะอาจารย์ผู้สอน ความเหมาะสมระหว่างสาขาวิชากับสภาพความพิการของผู้เรียน ความเหมาะสมของหลักสูตรวิชาชีพ และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการฝึกวิชาชีพ พบว่า

1) ด้านคุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพ

อาจารย์ผู้สอนวิชาชีพพาณิชยกรรมมีความคิดเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพในสาขาวิชาพาณิชยกรรมควรจะต้องจบการศึกษาตรงกับวิชาชีพที่สอน และมีความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ทั้งการใช้และการซ่อมแซมเบื้องต้น อย่างไรก็ตามก็มีอาจารย์ผู้สอนบางท่านกล่าวว่าอาจารย์ผู้สอนไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาตรงกับสาขาวิชาชีพที่สอนก็ได้โดยอาจเรียนเพิ่มเติมและฝึกฝนทักษะในสาขาวิชาชีพที่สอนที่หลัง ส่วนผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพในสาขาวิชาพาณิชยกรรมควรจะต้องจบการศึกษาตรงกับวิชาชีพที่สอน และมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ในโปรแกรมต่าง ๆ

นอกจากคุณสมบัติด้านความรู้ความเชี่ยวชาญการใช้คอมพิวเตอร์แล้วผู้สอนและผู้เรียนยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาพาณิชยกรรมว่าควรมีจิตใจดี มีมนุษยสัมพันธ์และรู้จักนำหลักจิตวิทยามาใช้ในการเรียนการฝึกวิชาชีพให้กับนักเรียนที่เป็นคนพิการ ตัวอย่างความคิดเห็นด้านคุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพของอาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนมีดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 114)

ตารางที่ 114 คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนตามความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนในสาขา
วิชาชีพพาณิชยกรรม

	คุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและ ฝึกวิชาชีพในทัศนะของผู้สอน	คุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและฝึก วิชาชีพในทัศนะของผู้เรียน
ความรู้ ความสามารถ	“...อาจารย์จบมาโดยตรงเลย ซึ่ง มันก็สามารถประยุกต์ใช้งานกันได้ ซึ่งถ้าตามความคิดแล้วควรที่จะจบ มาโดยตรง...”	“...ควรที่จะจบมาโดยตรงครับ...”
	“...อาจจะไม่ต้องตรงก็ได้ ซึ่งเรา สามารถเรียนรู้ภายหลังได้ ซึ่งตัว ผมเองจบทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ มา และก็สามารถมาประยุกต์ใช้ งานได้กับคอมพิวเตอร์...”	“...สอนให้นักเรียนมีความเข้าใจสอน หลาย ๆ โปรแกรม และสอนปฏิบัติ ให้มาก ๆ...”
บุคลิกภาพ	“...ต้องเป็นคนสุขุม เยือกเย็น สามารถควบคุมอารมณ์ตัวเองให้ ได้ ต้องเป็นกันเองกับ นักเรียน... เปรียบเสมือนเราสอนลูกต้องให้ ความรักความเอาใจใส่ต่อคน พิการให้มาก...”	“...คือมีความเข้าใจคนพิการ เห็นอก เห็นใจคนพิการ ใจดี...”

2) ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรปัจจุบัน

ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรปัจจุบันนั้น อาจารย์ผู้สอนวิชาชีพพาณิชยกรรมสังกัด
กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (กรมประชาสงเคราะห์เดิม) มีความคิดเห็นว่ระยะเวลาของ
หลักสูตรวิชาชีพยังน้อยเกินไป ควรขยายระยะเวลาของหลักสูตรให้มากขึ้น ส่วนหลักสูตรของ
โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ มีระยะเวลาของหลักสูตรจำนวน 2 ปี ซึ่งอาจารย์ผู้สอนของโรงเรียนมี
ความคิดเห็นว่ระยะเวลาของหลักสูตรเหมาะสมดีอยู่แล้ว (รายละเอียดระยะเวลาของหลักสูตรใน
ภาคผนวก ก)

ในทัศนะของผู้เรียนสาขาวิชาชีพพาณิชยกรรม ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรวิชาชีพที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว และมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาวิชาในหลักสูตรสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้ในอนาคตโดยผู้เรียนคนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า “...ข้อดีของหลักสูตรทำให้เราเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ และนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ประกอบอาชีพได้...”

เนื้อหาวิชาชีพพาณิชยกรรม (คอมพิวเตอร์) ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับโปรแกรมการพิมพ์ และโปรแกรมการนำเสนอผลงานต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีรายวิชาศึกษาทั่วไปอีกด้วย ได้แก่ ธุรกิจภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนต่อไปนี้ (ตารางที่ 115)

ตารางที่ 115 ข้อมูลจากผู้สอนและผู้เรียนวิชาชีพพาณิชยกรรมเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาชีพ

ผู้ให้ข้อมูลการ สัมภาษณ์	ตัวอย่างความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาชีพ
ผู้สอน	“...ต้องเรียนรู้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นก่อน หลังจากนั้นก็เรียนด้านการพิมพ์ การใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์ออฟฟิศ สอนด้านกราฟฟิค วิชาธุรกิจทั่วไปเพื่อรองรับงานจากข้างนอก และมีวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต...” “จะเน้นเพื่อใช้ในสำนักงาน เช่น โปรแกรมไมโครซอฟต์ออฟฟิศ อินเทอร์เน็ต ประกอบเครื่องเป็นด้วย...มีวิชาพื้นฐาน เช่น ภาษาไทย อังกฤษ คณิตศาสตร์ บัญชี ทักษะการพิมพ์ โปรแกรมประมวลผลกราฟฟิค...”
ผู้เรียน	“...มีการเรียนทฤษฎีการพิมพ์ และหลักสูตรไมโครซอฟต์ออฟฟิศ...” “...มีวิชาธุรกิจทั่วไป, ภาษาไทย, อังกฤษ, คอมพิวเตอร์เบื้องต้น เช่น ไมโครซอฟต์เวิร์ด, เอ็กเซล...”

นอกจากเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ ที่บรรจุในหลักสูตรแล้วยังมีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับทักษะชีวิต โดยทางกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการเรียกว่าวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งกำหนดให้เรียนไม่ต่ำกว่า 12 ชั่วโมงต่อหลักสูตร และโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่เรียกว่าวิชาชีวิตและสังคม ซึ่งกำหนดให้เรียนไม่ต่ำกว่า 60 ชั่วโมงต่อหลักสูตร อีกด้วย ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้วิธีการอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข

3) ด้านกิจกรรมประกอบการเรียนการฝึกวิชาชีพ

ผู้ที่เหมาะสมกับการฝึกวิชาชีพพาณิชยกรรมนั้นควรจะมีพื้นฐานการศึกษาไม่น้อยกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับดังกล่าวจะสามารถเรียนรู้และสามารถฝึกวิชาชีพได้ดี นอกจากนี้ยังต้องมีการทดสอบความรู้พื้นฐานก่อนรับเข้าฝึกวิชาชีพด้วย ซึ่งผู้สอนท่านหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องของการทดสอบว่า “...ต้องทดสอบความรู้พื้นฐานก่อนโดยต้องผ่านเกณฑ์ 50 เปอร์เซนต์...” จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนวิชาชีพพาณิชยกรรมนั้นผู้เรียนกล่าวว่านอกจากจะต้องผ่านการทดสอบความรู้พื้นฐานแล้วยังมีการทดสอบด้านสมรรถภาพอีกด้วยโดยเฉพาะเรื่องของประสิทธิภาพการใช้มือและแขนก่อนรับเข้าฝึกวิชาชีพด้วย ดังข้อมูลจากผู้เรียนคนหนึ่งว่า “...ต้องสอบคัดเลือกเข้ามาค่ะ โดยสอบข้อเขียนและจะมีคุณหมอมาทดสอบค่ะ มาทดสอบเรื่องความแข็งแรงของมือของแขน และอาจารย์ก็จะทดลองให้นักเรียนทุกคนได้ลองฝึกดู ลองจับอุปกรณ์ ทดลองฝึกใช้เครื่องดูก่อนค่ะ ถ้าไม่ไหวก็จะแนะนำให้ไปเรียนวิชาชีพอื่น เช่น ศิลปกรรม ตัดเย็บ...”

เมื่อนักเรียนผ่านเกณฑ์ทดสอบความรู้พื้นฐานและผ่านการทดสอบสมรรถภาพของร่างกายแล้ว เมื่อเข้ามาเรียนและฝึกวิชาชีพในสาขาก็จะมีการสอนความรู้พื้นฐานในวิชาชีพก่อน หลังจากนั้นครูผู้สอนก็จะสอนทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติวิชาชีพให้นักเรียนจากง่ายไปหายากและบางครั้งใช้วิธีให้เพื่อนช่วยสอนเสริม ในกิจกรรมการเรียนการสอนครูผู้สอนก็จะสอนภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน เมื่อสอนทฤษฎีเสร็จก็ให้งานไปทำ ซึ่งในภาคปฏิบัติคอมพิวเตอร์อาจารย์ผู้สอนจะสั่งให้นักเรียนทำงานเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ในโปรแกรมต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยให้ทำเป็นรายบุคคลเพื่อฝึกความชำนาญซึ่งผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องของการสอนดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 116)

ตารางที่ 116 ข้อมูลจากผู้เรียนวิชาชีพพาณิชยกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎี
และภาคปฏิบัติ

การเรียนการสอน	ตัวอย่างข้อมูลจากผู้เรียน
ภาคทฤษฎี	“...สอนเขียนบนกระดานแล้วจดตามที่ครูเขียน...” “...อาจารย์จะอธิบายหน้าชั้นแล้วเราจดตาม...”
ภาคปฏิบัติ	“...อาจารย์จะให้เราฝึกจากคอม ฯ ให้ทำจากของจริง...จะมีการทดสอบทีละคน...” “...อาจารย์จะให้ชิ้นงานมาให้ทำ หลังจากเรียนทางกระดานดำแล้ว...”

กรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถเรียนและฝึกปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ได้ทันตามที่หลักสูตรกำหนด อาจารย์ผู้สอนก็จะมีการสอนเสริมให้ในวันเสาร์และวันอาทิตย์

4) ด้านสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการฝึกวิชาชีพ

สื่อที่ใช้ในการเรียนการฝึกวิชาชีพพาณิชยกรรมทั้งภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติวิชาชีพที่สำคัญจะเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์เพราะต้องใช้ปฏิบัติงานตามโปรแกรมต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์พบว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการเรียน การฝึกวิชาชีพมีไม่เพียงพอกับผู้เรียนและล้าสมัย นอกจากต้องการเพิ่มคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอแล้วอาจารย์ผู้สอนอยากให้เพิ่มอุปกรณ์และระบบต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการฝึกวิชาชีพมีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่ นำเครื่องฉายแอลซีดีโปรเจ็คเตอร์ ระบบ Internet และระบบ Lan มาใช้ในการเรียนการฝึกวิชา เช่นเดียวกันจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนพบว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการเรียน การฝึกวิชาชีพมีไม่เพียงพอดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เรียนคนหนึ่งว่า“...ตอนนี้เรื่องของอุปกรณ์ยังไม่ค่อยพร้อมเท่าไร คือเครื่องคอมฯ จะมีน้อยกว่าผู้เรียน เช่นตอนนี้มีเครื่องที่ใช้ได้อยู่ 8 เครื่อง แต่มีนักเรียนอยู่ 21 คน...” นอกจากเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอแล้วเครื่องที่มีอยู่ปัจจุบันก็มีสภาพเก่าล้าสมัย การแก้ไขปัญหาคือความไม่พอเพียงของสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพนั้น อาจารย์ผู้สอนได้มีการขอรับบริจาคจากบริษัทห้างร้านและบุคคลทั่วไปบ้างแต่ยังมีจำนวนน้อยอยู่

5) ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนการฝึกวิชาชีพ

อาจารย์สาขาวิชาพาณิชยกรรมกล่าวว่าสถานที่ฝึกวิชาชีพยังไม่ได้มาตรฐาน อยากให้เป็นห้องที่ใช้เรียนและฝึกวิชาชีพกว้างกว่านี้ เนื่องจากผู้ที่เรียนในสาขาวิชาชีพส่วนมากเป็นคนพิการทางขาต้องใช้วีลแชร์ ดังนั้นต้องมีพื้นที่สำหรับวีลแชร์ในขณะที่นักเรียนเรียนและฝึกวิชาชีพด้วย และต้องให้มีช่องทางสำหรับการเข้าออกวีลแชร์อย่างสะดวกด้วย นอกจากนี้ระบบการถ่ายเทของอากาศจะต้องสะดวกเนื่องจากขณะใช้คอมพิวเตอร์มีการถ่ายเทความร้อนจากเครื่องตลอดเวลา ซึ่งปัจจุบันสภาพของห้องเรียนและฝึกวิชาชีพมีความคับแคบและไม่สะดวก

ตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนในประเด็นความคับแคบและไม่สะดวกของสภาพแวดล้อมในการเรียนการฝึกวิชาชีพ

“...ก็แคบนะ เทียบจากจำนวนผู้เรียน เก้าอี้หรือโต๊ะจะแคบไปหน่อย...”

“...อยากให้มีการแยกห้อง ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ ห้องยังคับแคบด้วย...”

“...ก็เกี่ยวกับเรื่องของขนาดห้องเรียนควรให้กว้างกว่านี้เพื่อที่นักเรียนที่ใช้วีลแชร์จะได้เข้าออกโดยสะดวก และอากาศควรให้มีการถ่ายเทได้สะดวก...”

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ฝึกวิชาชีพยังไม่ได้มาตรฐาน คับแคบและไม่สะดวก ตรงกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่มีความคิดเห็นว่าสถานที่ฝึกวิชาชีพยังคับแคบ และโต๊ะปฏิบัติคอมพิวเตอร์ยังไม่ได้มาตรฐาน ดังตัวอย่างความคิดของผู้เรียนว่า “...ค่อนข้างดีครับ แต่อุปกรณ์บางอย่างยังล้าสมัยอยู่ เช่น โต๊ะก็รู้สึกสั้นไป วางคีย์บอร์ดไม่ได้...” นอกจากนี้ระบบการถ่ายเทของอากาศยังไม่ดีด้วย ซึ่งผู้เรียนกล่าวว่า “...แคบไปหน่อยครับ อากาศร้อน เพราะไม่มีเครื่องปรับอากาศ อากาศไม่ค่อยถ่ายเท...”

6) ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ระหว่างฝึกวิชาชีพ

การประเมินผลการเรียนการฝึกวิชาชีพพาณิชยกรรมนั้นจะประเมินทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติในด้านทฤษฎีส่วนมากเป็นข้อสอบที่อาจารย์ผู้สอนจัดทำ ส่วนในด้านปฏิบัติก็จะประเมินจากงานที่สั่งให้ทำว่าถูกต้องและเรียบร้อยหรือไม่และเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดสร้างสรรค์ในงานที่ฝึกปฏิบัติเอง

ทั้งนี้การประเมินผลจะเป็นระยะ ๆ เพื่อดูผลสัมฤทธิ์ระหว่างเรียนว่าผู้เรียนมีความรู้และมีทักษะวิชาชีพมากน้อยแค่ไหน และเพื่อที่อาจารย์ผู้สอนจะได้ปรับปรุงการสอนการฝึกวิชาชีพให้ดีขึ้นตลอดเวลา ถ้าผู้เรียนไม่ผ่านการประเมินระหว่างการฝึกวิชาชีพก็จะเปิดโอกาสให้ได้เรียนและฝึกฝนวิชาชีพใหม่ ตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ระหว่างฝึกวิชาชีพมีดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 117)

ตารางที่ 117 ข้อมูลจากผู้สอนและผู้เรียนวิชาชีพพาณิชยกรรมเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ระหว่างเรียน

การประเมินผลสัมฤทธิ์	ตัวอย่างข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอน	ตัวอย่างข้อมูลจากผู้เรียน
ระหว่างเรียน	“...จะดูจากงานที่สั่งให้ทำ ทั้ง ทฤษฎีและปฏิบัติ จะมีการทดสอบด้วยการสอบ... มีการสอบเก็บคะแนนไปเรื่อยตามรายวิชา...” “...การสั่งงานให้นักเรียนทำแล้ว ส่งให้อาจารย์ดูตรวจสอบ โดยมีระยะเวลาตามที่อาจารย์ กำหนดเวลามาให้...” “...เราจะสั่งงานให้นักเรียนไป ปฏิบัติแล้วเราจะดูว่านักเรียนทำ ในสิ่งที่เราได้มอบหมายให้ทำ หรือไม่ และเราจะฝึกให้นักเรียน คิดเองด้วยบางครั้งไม่จำเป็นต้อง ทำตามที่เราสั่งงานไป...”	“...สอบทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติครับ โดยจะสอบแบบเติมคำครับ ส่วนการ ปฏิบัติอาจารย์จะให้นักเรียนสอบจาก คอมพิวเตอร์คน ถ้ามแล้วให้นักเรียนทำให้อู...” “...มีการสั่งงานให้นักเรียนนำไปปฏิบัติ ถ้าใครยังไม่เข้าใจ หรือทำงานที่อาจารย์ สั่งไม่ถูกต้อง ก็จะมีการสอนเพิ่มเติม ...” “...อาจารย์จะทดสอบเราตัวต่อตัว ส่งงานให้ทำ เราก็ต้องทำให้อาจารย์ดูแล้ว ประเมินผลตรงนั้นเลย...”

7) การประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพ

หลังจากที่ผู้เรียนเรียนจบหลักสูตรแล้วก็จะมีการประเมินครั้งใหญ่เพื่อดูความสามารถทางวิชาการและทักษะในวิชาชีพที่ได้เรียนและฝึกมาทั้งหมดว่าจะสามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่ โดยเป็นทดสอบและประเมินรายบุคคล การประเมินทางวิชาการจะเป็นการสอบข้อเขียน ส่วนการประเมินทักษะวิชาชีพจะให้ชิ้นงานนักเรียนทำโดยกำหนดเวลาให้ทำ ถ้าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดก็จะให้ผ่านรับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ตัวอย่างความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพของผู้สอนและผู้เรียนมีดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 118)

ตารางที่ 118 ข้อมูลจากผู้สอนและผู้เรียนวิชาชีพพาณิชยกรรมเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพ

ตัวอย่างข้อมูลจากผู้สอน	ตัวอย่างข้อมูลจากผู้เรียน
“...มีการสอบคะแนนของทางกรม ถ้าผ่านแล้ว จะมีวุฒิบัตรให้ แล้ว หางานให้ด้วย...”	“...มีการสอบคือ ทั้งอัตรานัยและปรนัย แล้วมีการสอบปฏิบัติด้วยโดยที่อาจารย์จะให้เราสอบจากเครื่องคอม แล้วอาจารย์จะให้โจทย์เราก็ทำในคอมเลยตัวต่อตัวครับ...”
“...เวลาจบก็จะให้ปฏิบัติตามที่เราสั่งโดยจะให้โจทย์แล้วต้องปฏิบัติให้ได้ ถ้าเด็กไม่ผ่าน ก็จะให้แก้ไขให้องงานนั้นกลับมาทำใหม่ แล้วจะตรวจสอบดูอีกครั้งหนึ่งว่าทำได้ไหม...”	“...อยู่ที่อาจารย์คะ จะเป็นคนให้เกรด แล้วดูศักยภาพของเราด้วย เมื่อจบแล้วทางศูนย์จะให้ใบประกาศและจะมีทางกรมพัฒนาสวัสดิการให้ใบประกาศด้วย แต่ต้องทดสอบผ่านเกณฑ์ทุกอย่างด้วย...”

8) ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการสอนและฝึกวิชาชีพ

ปัญหาที่พบในการเรียนและฝึกวิชาชีพส่วนมากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนเนื่องจากมีความแตกต่างกันหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะเรื่องระดับของสติปัญญาจึงมีผู้เรียนที่เรียนไม่ทันเพื่อนหรือไม่สามารถเรียนในสาขาคอมพิวเตอร์ได้ ดังที่อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า “...บางคนเรียนไม่ได้หัวไม่ไปก็ต้องไปอยู่แผนกอื่น เช่น ช่างตัดผม ช่างยนต์...” นอกจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนแล้วยังมีปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับศูนย์ฝึกวิชาชีพด้วย ได้แก่ การขาดแคลนอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพพาณิชยกรรมในบางแห่ง และปัญหาการขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการฝึกวิชาชีพก็เป็นปัญหาใหญ่ ดังที่อาจารย์

ผู้สอนท่านหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า “...จำนวนเครื่องไม่เพียงพอ และงบประมาณสำหรับใช้ซ่อม เครื่องที่ค่อนข้างล้าสมัยไม่ทันต่อเทคโนโลยีที่มีเข้ามาเรื่อย ๆ...”

ในส่วนของผู้เรียน ผู้เรียนกล่าวว่าปัญหาส่วนมากจะเป็นเรื่องการเรียนรู้ไม่ไหวเนื่องจากปัญหาด้านสติปัญญาจึงมีนักเรียนที่ย้ายไปเรียนสาขาอื่นที่เหมาะสมมากกว่า ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า “...นักเรียนที่รับเข้ามากับที่จบออกไปไม่เท่ากัน บางคนทำผิดกฎระเบียบ บางคนก็เรียนไม่ไหวออกไปบ้างและย้ายไปอยู่แผนกอื่นบ้าง...” นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้กล่าวถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับศูนย์ฝึกวิชาชีพด้วยว่ายังขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการฝึกวิชาชีพโดยเฉพาะเครื่องคอมพิวเตอร์

2.2 รูปแบบของการฝึกวิชาชีพที่ควรจะเป็นของสาขาวิชาชีพพาณิชยกรรม

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาชีพพาณิชยกรรมเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกวิชาชีพของสาขาที่ควรจะเป็นหรือควรปฏิบัติในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการฝึกวิชาชีพ และด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์และการประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ พบข้อมูลดังนี้

1) ด้านอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพ

อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาชีพพาณิชยกรรมมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ผู้สอนเป็นเรื่องจำเป็นโดยเฉพาะการส่งไปศึกษาดูงาน อบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มเติมความรู้ให้ทันสมัยต่อเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ส่วนผู้เรียนในสาขาวิชาชีพพาณิชยกรรมมีความคิดเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนปัจจุบันมีศักยภาพในการสอนและการฝึกวิชาชีพรวมทั้งหมั่นศึกษาหาความรู้ตลอดเวลา ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งแสดงความคิดเห็นว่า “...ผมว่าอาจารย์ก็เรียนรู้อยู่ตลอดหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอครับ...” อย่างไรก็ตามยังมีผู้เรียนที่อยากให้อาจารย์ผู้สอนไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และโปรแกรมต่าง ๆ ที่ทันสมัยเพื่อนำมาสอนให้กับนักเรียนด้วย

2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพพาณิชยกรรม (คอมพิวเตอร์)

ในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตรนั้น อาจารย์ผู้สอนต้องการให้มีการปรับปรุงโดยเพิ่มเติมความรู้และทักษะวิชาชีพใหม่ ๆ เกี่ยวกับโปรแกรมกราฟฟิก โปรแกรมเกี่ยวกับงานสารสนเทศ และการทำเว็บไซต์ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานที่ต้องการคนที่มีความรู้และสามารถใช้งานในโปรแกรมดังกล่าว นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนยังต้องการให้ระบุความรู้พื้นฐานของผู้ที่จะเข้ามาเรียนและฝึกวิชาชีพในหลักสูตรอีกด้วยโดยกำหนดความรู้พื้นฐานของนักเรียนที่จะเข้ามาฝึกวิชาชีพต้องมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนต่อไปนี้ (ตารางที่ 119)

ตารางที่ 119 ความคิดเห็นของผู้สอนวิชาชีพพาณิชยกรรม เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

ตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร	
ผู้สอนคนที่ 1	“...ผมว่าหลักสูตรมันก็ดีแต่เมื่อเด็กจบออกไปแล้วบริษัทข้างนอกจะรองรับกับเด็กเหล่านี้หรือเปล่า... ซึ่งควรจะพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา...”
ผู้สอนคนที่ 2	“...ก็อยากให้เพิ่ม คือบางครั้งไม่ตรงกับที่นายจ้างต้องการ เช่นบางครั้งนายจ้างต้องการคนที่จบการเขียนแบบ แต่ที่นี่ไม่มีสอน อยากให้เพิ่มตรงนี้ด้วย...”
ผู้สอนคนที่ 3	“...ควรจะปรับปรุงให้ตรงกับความต้องการของตลาด เช่น งานกราฟฟิก งานสารสนเทศ การทำเว็บไซต์...”
ผู้สอนคนที่ 4	“...ก็จะมีการร่างหลักสูตรใหม่ ๆ ทุกปี ส่วนคนที่จะมาเรียนเราจะรับคนที่จบชั้น ม. 3 เพราะจะมีพื้นฐานความรู้ที่ดีกว่า...”

เช่นเดียวกับผู้เรียนที่ต้องการให้มีการปรับปรุงหลักสูตรโดยเพิ่มเติมความรู้และทักษะวิชาชีพใหม่ ๆ เกี่ยวกับโปรแกรมกราฟฟิก การออกแบบงาน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานที่ต้องการคนที่มีความรู้และสามารถใช้งานในโปรแกรมดังกล่าว นอกจากนี้ยังต้องการให้ขยายระยะเวลาของการฝึกวิชาชีพให้เพิ่มมากขึ้นด้วยเพื่อให้การฝึกทักษะวิชาชีพสมบูรณ์ขึ้น ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เรียนต่อไปนี้ (ตารางที่ 120)

ตารางที่ 120 ความคิดเห็นของผู้เรียนวิชาชีพพาณิชยกรรม เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

ตัวอย่างความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร	
ผู้เรียนคนที่ 1	“...อยากให้เพิ่มโปรแกรมด้านกราฟฟิค ออกแบบ...”
ผู้เรียนคนที่ 2	“...ก็ควรให้ตรงกับที่ตลาดมีความต้องการ คือเรียนแล้วนำไปใช้ทำงานหาเลี้ยงตัวเองได้...ในส่วนของการออกแบบ ควรสอนให้มาก ๆ...”
ผู้เรียนคนที่ 3	“...อยากให้มีการพัฒนาขึ้น เช่นตอนนี้มีระบบปฏิบัติการ 98 อยากให้มีการสอน วินโดว์ 2000 ด้วย ไม่ค่อยทันสมัยเท่าไรหรอกอยากให้เปลี่ยนใหม่...”
ผู้เรียนคนที่ 4	“...น่าจะเพิ่มเวลาเรียนเป็น 1 ปี 6 เดือนครับ เวลานี้หลักสูตรมันสั้นไป...”

3) กิจกรรมประกอบการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและปฏิบัติที่ทำให้เกิดทักษะวิชาชีพสูงสุดของคนพิการ

อาจารย์ผู้สอนกล่าวว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะวิชาชีพที่ดีที่สุด คือ การส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกใช้ทักษะช่างมาก ๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญ นอกจากนี้ทางศูนย์ฝึกวิชาชีพยังได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อให้นักเรียนได้ไปฝึกทักษะวิชาชีพในสถานประกอบการจริง ดังอาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า “...เราส่งไปฝึกงานทุกปี ตามโรงงาน ตามศูนย์ราชการต่าง ๆ...”

ในประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เรียนซึ่งเห็นว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะวิชาชีพที่ดีที่สุด คือ การส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกใช้ทักษะวิชาชีพมาก ๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญ ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เรียนคนหนึ่งว่า “...ต้องฝึกทุกอย่าง ต้องขยันดูตำรา... ทดลองฝึกกับเครื่องมือจะเกิดความชำนาญขึ้นมาเอง...”

4) การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนวิชาชีพที่ทำให้เกิดทักษะวิชาชีพสูงสุด

จากการสัมภาษณ์ในประเด็นการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการฝึกวิชาชีพปัจจุบันทำให้ทราบว่าสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนการฝึกวิชาชีพพาณิชยกรรม(คอมพิวเตอร์) ได้แก่ การมีห้องปฏิบัติการที่กว้างขวางสามารถเข้าออกได้สะดวกเนื่องจากเด็กที่เรียนสาขาวิชาชีพนี้จะเป็นผู้พิการทางชาต้องใช้วีลแชร์ ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการฝึกวิชาชีพต้องให้สะดวกต่อผู้ที่ใช้วีลแชร์ ในส่วนทัศนนะของผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนวิชาชีพที่ทำให้เกิดทักษะวิชาชีพสูงสุด ผู้เรียนเสนอว่าควรแยกห้องสอนทฤษฎีและห้องฝึกวิชาชีพออกจากกัน

5) การประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เหมาะสมกับคนพิการระหว่างฝึกวิชาชีพ

การประเมินผลที่เหมาะสมระหว่างการฝึกวิชาชีพนั้น อาจารย์ผู้สอนกล่าวว่า วิชาชีพพาณิชยกรรม(คอมพิวเตอร์) จะเน้นการประเมินการปฏิบัติวิชาชีพซึ่งจะดูว่านักเรียนสามารถปฏิบัติได้จริงหรือไม่ ดังที่อาจารย์ท่านหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า “...ควรเน้นวัดการปฏิบัติในวิชาชีพว่ามีความชำนาญมากน้อยเพียงไร และต้องสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริง...” ในส่วนผู้เรียน ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนจะเป็นผู้ประเมินที่ดีที่สุดเพราะอาจารย์จะรู้ว่ นักเรียนสามารถปฏิบัติวิชาชีพได้จริงหรือไม่ โดยจะประเมินจากความรู้ความสามารถในการปฏิบัติวิชาชีพ กรณีประเมินไม่ผ่านก็จะให้โอกาสแก้ตัวใหม่จนกระทั่งผ่าน ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “...อาจารย์จะให้งานมาทำเพื่อดูความเข้าใจของนักเรียนซึ่งจะประเมินผลจากตรงนี้...ถ้าประเมินผลไม่ผ่านอาจารย์จะให้เอางานนั้นกลับมาทำใหม่ แล้วส่งให้อาจารย์ตรวจสอบดูอีกครั้งหนึ่ง...”

6) การประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพ

หลังจากที่นักเรียนฝึกวิชาชีพจนจบหลักสูตรแล้ว อาจารย์ผู้สอนให้ข้อมูลว่าจะมีการให้นักเรียนที่จบหลักสูตรเข้าทดสอบทักษะวิชาชีพกับหน่วยงานมาตรฐานวิชาชีพภายนอกด้วย ซึ่งถือเป็นการประเมินผลผู้เรียนจากหน่วยงานภายนอก ถ้านักเรียนทดสอบผ่านก็จะเป็นการประกันคุณภาพได้ว่าทางศูนย์สามารถฝึกนักเรียนให้มีทักษะวิชาชีพได้จริง

7) การประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ

การประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพยังเป็นเรื่องใหม่ที่ศูนย์ฝึกวิชาชีพส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพ แต่อย่างไรก็ตามในการเรียนการฝึกวิชาชีพในศูนย์ฝึกก็จะมี การประกันคุณภาพการฝึกอย่างไม่เป็นทางการได้แก่การประเมินการสอนของอาจารย์ผู้สอน โดยผู้สอนจะมีการสอบถามความต้องการของนักเรียนว่าอยากให้อาจารย์สอนอะไรเพิ่มเติมหรือไม่ ดังที่อาจารย์ผู้สอนได้แสดงความคิดเห็นว่า “...มีช่วงแรกที่รับนักเรียนเข้ามาว่าอยากจะเรียน วิชาอะไร อยากจะได้อะไรจากวิชาคอมพิวเตอร์ ซึ่งแต่ละคนก็มีทัศนคติที่ไม่เหมือนกัน และเราก็จะ รวบรวมความต้องการของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนต่อไป...” นอกจากนี้จะมีการ สอบถามผู้เรียนว่าอาจารย์สอนเป็นอย่างไร มีลักษณะใดบ้างที่อยากให้ปรับปรุง

จากการสัมภาษณ์นักเรียนสาขาวิชาชีพพาณิชยกรรม (คอมพิวเตอร์) ทำให้ทราบว่าศูนย์ ฝึกวิชาชีพส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมแต่ก็มีการ ดำเนินของศูนย์ฝึกวิชาชีพบางอย่างที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ ได้แก่ การให้นักเรียนประเมินการสอนของอาจารย์ โดยมีการประเมินอย่างเป็นทางการ ดังที่ ผู้เรียนคนหนึ่งได้กล่าวว่า “...มีการประเมินอาจารย์ค่ะ จะเป็นแบบสอบถามมาให้กรอกความ คิดเห็นต่าง ๆ โดยทางศูนย์จะเป็นคนเอามาให้...” นอกจากนี้ยังมีการติดตามภาวะการมีงานทำ ของนักเรียนที่ฝึกวิชาชีพจบหลักสูตรไปแล้ว ซึ่งเป็นการประเมินแบบไม่เป็นทางการ ดังที่ผู้เรียน คนหนึ่งกล่าวว่า “...มีครับ อาจารย์จะคอยเช็คโทรถาม ถ้ายังไม่มีการมีงานทำ อาจารย์ก็จะหางานให้ทำ ด้วยครับ...”

3. สาขาวิชาชีพคหกรรม

3.1 กระบวนการเรียนการสอนสาขาวิชาชีพคหกรรมปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนในสาขาวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าเกี่ยวกับรูปแบบ การฝึกวิชาชีพของสาขาในปัจจุบันเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ คุณลักษณะอาจารย์ผู้สอน ความ เหมาะสมระหว่างสาขาวิชากับสภาพความพิการของผู้เรียน ความเหมาะสมของหลักสูตรวิชาชีพ และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการฝึกวิชาชีพ พบข้อมูล ดังนี้

1) ด้านคุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพ

อาจารย์ผู้สอนวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้ามีความคิดเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพในสาขาวิชาตัดเย็บเสื้อผ้าควรจะต้องจบการศึกษาตรงกับวิชาชีพที่สอน และมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการตัดเย็บเสื้อผ้า ส่วนสภาพความพิการนั้นอาจารย์ผู้สอนกล่าวว่าไม่จำเป็นที่อาจารย์ผู้สอนต้องพิการเหมือนนักเรียน นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาตัดเย็บเสื้อผ้าควรเป็นคนทันสมัยมีศิลปะในการแต่งกาย ต้องหมั่นศึกษารูปแบบการตัดเย็บแบบใหม่ ๆ เสมอ

ผู้เรียนมีความคิดเห็นด้านคุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายแรกมีความคิดว่าอาจารย์ผู้สอนควรจะต้องจบการศึกษามาตรงกับสาขาวิชาชีพที่สอนเพราะจะสามารถถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนเข้าใจได้ละเอียด อีกฝ่ายหนึ่งกล่าวว่าอาจารย์ผู้สอนไม่จำเป็นต้องจบการศึกษากับวิชาชีพที่สอน แต่จะต้องมีความรู้ความสามารถและมีทักษะฝีมือในการตัดเย็บเสื้อผ้าเป็นอย่างดีและสามารถถ่ายทอดให้นักเรียนเข้าใจได้ นอกจากนี้คุณสมบัติด้านความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการตัดเย็บเสื้อผ้าแล้ว ผู้เรียนยังกล่าวอีกว่าอาจารย์ผู้สอนไม่จำเป็นต้องมีสภาพร่างกายพิการ นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาคหกรรมว่าควรมีจิตใจดี มีมนุษยสัมพันธ์และรู้จักนำหลักจิตวิทยาไปใช้ในการเรียนการฝึกวิชาชีพให้กับนักเรียนที่เป็นคนพิการ

ตัวอย่างของความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพคหกรรมมีดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 121)

ตารางที่ 121 คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนตามความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนใน
สาขาวิชาชีพคหกรรม

	คุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและ ฝึกวิชาชีพในทัศนะของผู้สอน	คุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและฝึก วิชาชีพในทัศนะของผู้เรียน
ความรู้ ความสามารถ	“...ก็ควรมีความชำนาญด้านการ ตัดเย็บเสื้อผ้า และต้องเข้าใจคน พิการ...” “...ควรจะตรงค่ะ แต่ก่อนอาจารย์ ก็ได้รับการฟื้นฟูที่ศูนย์นี้ แล้วก็ สอบเข้ามาเป็นอาจารย์ เพราะมี การเปิดรับสมัครอาจารย์...”	“...ควรจะตรง เพราะจะสามารถ ถ่ายทอดความรู้ได้ละเอียด คือรู้จริง จะ ได้มีความเข้าใจ...” “...ไม่จำเป็นครับควรจะมี ประสบการณ์ในการตัดเย็บเสื้อผ้า มากกว่า...”
สภาพร่างกาย	“...ต้องมีความรู้ ส่วนสภาพความ พิการไม่จำเป็นต้องพิการ คนปกติ ก็ได้ ไม่จำกัด...”	“...ไม่จำเป็นต้องเป็นคนพิการก็ได้ อาจจะเป็นคนปกติ เพราะในวิชาตัด เย็บควรที่จะมีความสมบูรณ์ของ ร่างกายบ้างอาจจะไม่เต็มร้อย เปอร์เซ็นต์ก็ได้ และต้องเป็นคนใจ เย็น...”
คุณสมบัติ อื่น ๆ	“...ก็ควรเป็นคนทันสมัย แล้วก็ พัฒนาตัวเอง ในการเรียนการ สอนต้องหมั่นฝึกฝนไปเรียนเสริม ...” “...ควรมีลักษณะที่มีศิลปะในการ แต่งตัว ดัดแปลงให้ทันสมัยเสมอ ต้องหมั่นศึกษาแบบการตัดเย็บอยู่ เสมอ...”	“...มีความเมตตาและมีความสงสาร นักเรียนที่มาเรียนทุก ๆ คนด้วย...” “...อารมณ์ดี คุยสนุก จะได้ไม่เครียด ...”

2) ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรปัจจุบัน

ในด้านความเหมาะสมของหลักสูตรปัจจุบันนั้น อาจารย์ผู้สอนวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้ามีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมดีอยู่แล้ว ดังที่อาจารย์ผู้สอนแสดงท่านหนึ่งความคิดเห็นว่า “...หลักสูตรตอนนี้มันก็ดีนะคะ เพราะเราไปช่วยกันทำ... แต่ว่าจะมีบางรุ่น บางรุ่นเราไปเรียนเร็วกว่าหลักสูตร เราก็จะเสริมเข้าไป เข้าไปในหลักสูตรให้อีกแหละ... แต่บางรุ่นเด็กก็ช้าเขาอาจจะเรียนไม่ทันถึงหลักสูตรนั้นก็เหมือนกัน... อยู่ที่สุขภาพของเด็กด้วยเหมือนกัน...” ผู้สอนส่วนมากกล่าวว่าระยะเวลาของหลักสูตรวิชาชีพที่ยังมีน้อยเกินไป อยากให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อฝึกความชำนาญในทักษะวิชาชีพ ดังตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนท่านนี้ “...ระยะเวลาสั้นไปหน่อย ไม่ทัน อยากให้เพิ่มเป็น 2 ปี ปัจจุบันหลักสูตรแค่ 10 เดือน เท่านั้น ยังไม่เพียงพอ...”

ผู้เรียนสาขาวิชาชีพคหกรรมก็มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับอาจารย์ผู้สอนว่าหลักสูตรวิชาชีพที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว แต่ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าอุปกรณ์สำหรับการเรียนการสอนในหลักสูตรไม่สอดคล้องกับการนำไปใช้จริงในปัจจุบัน ดังความคิดเห็นของผู้เรียนคนหนึ่งว่า “...ก็มีความเหมาะสมดีครับ แต่อยากให้มีการเพิ่มอุปกรณ์คือ จักร เพราะว่าในปัจจุบันมีการใช้จักรคอมพิวเตอร์กันแล้วแต่ที่นี้ยังไม่มีเลยครับ มันจะไม่ตรงกับตลาด...” อย่างไรก็ตามผู้เรียนยังคงมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาวิชาในหลักสูตรสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริงในอนาคต ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “...จุดเด่นของหลักสูตรคือตั้งแต่มาเรียนด้านตัดเย็บทำให้เรามีความรู้เพิ่มขึ้น ตัดเย็บเสื้อผ้าเป็น สามารถไปประกอบอาชีพได้...”

เนื่องจากการตัดเย็บเสื้อผ้ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนมักมีการประยุกต์หลักสูตรวิชาชีพของศูนย์ฝึกให้ทันสมัยกับแฟชั่น ดังที่อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งกล่าวว่า “...ก็มีการประยุกต์หลักสูตรบ้าง เพราะเดี๋ยวนี้แบบเสื้อผ้าใหม่ๆ มีมาก เราไปเห็นที่ไหนเราก็จำหรือเอาแบบมาสอน... แต่อย่างไรก็ตามหลักสูตรก็จะสอนวิธีการตัดเย็บพื้นฐานอยู่แล้ว เพียงแต่เราดัดแปลงให้ทันสมัยขึ้น...” นอกจากนี้ผู้สอนยังประยุกต์หลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นด้วย แสดงให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้หลักสูตรของผู้สอนเป็นผลมาจากอิทธิพลของตลาดแฟชั่นปัจจุบัน รวมทั้งอิทธิพลการแต่งกายของท้องถิ่นด้วย

เนื้อหาวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า จะเริ่มจากการฝึกใช้จักรก่อนหลังจากนั้นก็จะเป็นการสอนรายละเอียดของการตัดเย็บรูปแบบต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ทักษะที่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ดังที่อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งแสดงความคิดเห็นว่า “...สิ่งแรกคือให้เรียนรู้รายละเอียดของจักรเย็บผ้าก่อนเรียนขั้นพื้นฐานก่อนอันดับแรก หลังจากนั้นก็เรียนในขั้นสูงต่อไป...” ทั้งนี้อาจารย์ผู้สอนจะเน้นเนื้อหาด้านทักษะการตัดเย็บมากกว่าทฤษฎีโดยให้ทฤษฎีเป็นพื้นฐานความเข้าใจในหลักการ

ตัดเย็บ ตามที่อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งกล่าวว่า “...ทฤษฎีเราสอนให้เข้าใจหลักการเย็บ แต่เราจะเน้นการปฏิบัติมากกว่ามาก...”

รายละเอียดของเนื้อหาวิชาชีพคหกรรม (ตัดเย็บเสื้อผ้า) ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับการออกแบบการตัดเย็บ และตัดเย็บเสื้อผ้าชายและหญิง ชุดลำลอง ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งได้ให้รายละเอียดของเนื้อหาวิชาชีพว่า “...หัดเย็บเครื่องจักรให้คล่องก่อน แล้วค่อยมาเรียนสร้างแบบ หลังจากเป็นแล้วค่อยมาลงบนผ้า แล้วค่อยไปเย็บเป็นชิ้นงานต่อไป...ก็จะสอนให้ตัดเสื้อผ้าทั้งชาย หญิง และชุดลำลอง...” นอกจากนี้ยังมีการตัดเย็บของชำร่วยจากเศษผ้าด้วย

นอกจากเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับรูปแบบตัดเย็บเสื้อผ้าต่าง ๆ ที่บรรจุในหลักสูตรแล้วยังมีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับทักษะชีวิต โดยทางกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการเรียกว่าวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งกำหนดให้เรียนไม่ต่ำกว่า 12 ชั่วโมงต่อหลักสูตรอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

3) ด้านกิจกรรมประกอบการเรียนการฝึกวิชาชีพ

อาจารย์ผู้สอนกล่าวว่าผู้ที่เหมาะสมกับการฝึกวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้านั้น ควรจะมีพื้นฐานการศึกษามาบ้างเนื่องจากมีความซับซ้อนของเนื้อหาวิชามาก ถ้าไม่มีการศึกษามาเลยก็จะฝึกวิชาชีพได้ลำบาก แต่ปัจจุบันคนที่ไม่มีวุฒิการศึกษาสามารถเข้าเรียนได้ทำให้มีปัญหาในการฝึก ดังที่อาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “...ของที่ศูนย์นั้นะคะ คือพื้นฐาน เขาจะไม่ดูพื้นฐานนักศึกษาถึงแม้ไม่มีวุฒิเขาก็เรียนได้ มันไม่ใช่ มันควรที่จะต้องมี เพราะว่าเราจะต้องมีการสร้างแบบด้วย...” อย่างไรก็ตามก่อนที่จะเข้าฝึกวิชาชีพในสาขาจะต้องมีการทดสอบความรู้พื้นฐานก่อนด้วย เพื่อประเมินความพร้อมในการเรียนวิชาชีพนี้

การเรียนการสอนเน้นทักษะปฏิบัติดังที่กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้อาจารย์ผู้สอนวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าจะสอนภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน เมื่อสอนทฤษฎีเสร็จก็ให้งานไปทำ ดังที่อาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “...จะเรียนทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป เพราะเราสอนไปสาธิตไปให้เด็กเห็นและทำตาม บางทีก็มีแพทเทิร์นหรือหุ่นเสื้อให้ดู คือเราต้องทำมาก่อน...” การสอนทฤษฎีจะสอนบนกระดานโดยอาจารย์จะเขียนแพทเทิร์น นอกจากนี้ยังสอนโดยใช้หุ่นเสื้อ แจกคู่มือการเรียน ส่วนการฝึกปฏิบัติวิชาชีพนั้นอาจารย์ผู้สอนจะกำหนดชิ้นงานให้นักเรียนตัดเย็บโดยมีการกำหนดระยะเวลางานแต่ละชิ้นด้วย ตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการเรียนการสอนมีดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 122)

ตารางที่ 122 ข้อมูลจากผู้สอนวิชาชีพคหกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎี
และภาคปฏิบัติ

การเรียนการสอน	ตัวอย่างข้อมูลจากผู้สอน
ภาคทฤษฎี	“...สอนบนกระดาน ทุกคนสายตาดี สามารถจดบนกระดานได้ และอธิบายไปด้วย จะทำตัวอย่างให้ดูก่อน หลังจากนั้นก็ให้นักเรียนทำตามบนกระดานตำมากกว่า...” “...สอนโดยมีคู่มือที่เราชี้บอกให้นักเรียนบ้าง และสอนบนกระดานบ้าง...”
ภาคปฏิบัติ	“...ปฏิบัตินั้นเรามีชิ้นงานให้นักเรียนปฏิบัติ เช่น ในระยะแรกให้เย็บเป็นชิ้นๆ เช่น เย็บตัวเสื้อ เย็บแขนเสื้อ ปกหรืออื่นๆ แล้วจะค่อยยากขึ้นเรื่อยๆ จนทำเป็นตัวเสื้อได้ แล้วชิ้นงานก็จะเป็นการตัดเย็บแบบอื่นๆ เพิ่มขึ้น จะดูว่าเขาทำสวย ประณีตไหม ถ้าไม่ดีก็ให้เขาแก้ไขจนกว่าจะดี จะมีเวลากำหนดให้ส่ง แต่ถ้าส่งไม่ทันเราก็ให้แก้ตัวขยายเวลาส่งได้อีก เพราะนักเรียนแต่ละคนมีความสามารถไม่เท่ากัน บางคนเก่งบางคนอ่อน...”

ผู้เรียนให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่าอาจารย์ผู้สอนจะสอนจากการตัดเย็บพื้นฐานไปสู่การตัดเย็บที่ยากขึ้น และอาจารย์ผู้สอนจะสอนภาคทฤษฎีก่อนเมื่อเข้าใจแล้วก็จะให้ฝึกปฏิบัติโดยมอบหมายงานให้ทำ ในการสอนภาคทฤษฎีนั้นอาจารย์จะสอนบนกระดานดำเช่นวาดแบบการตัดเย็บให้นักเรียนดู และมีการใช้ตำรา ในการฝึกภาคปฏิบัติตัดเย็บเสื้อผ้า อาจารย์ผู้สอนจะสั่งให้นักเรียนตัดเย็บเสื้อผ้าในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายรวมทั้งกำหนดเวลาให้ทำเป็นรายบุคคลเพื่อฝึกความชำนาญ กรณีที่นักเรียนไม่สามารถเรียนและฝึกปฏิบัติการตัดเย็บเสื้อผ้าได้ทันตามที่หลักสูตรกำหนด อาจารย์ผู้สอนก็จะให้นักเรียนที่เก่งกว่าช่วยสอนคนอ่อนกว่าและอาจารย์ก็จะสอนเสริมให้นักเรียนด้วย ดังข้อมูลของผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนต่อไปนี้ (ตารางที่ 123)

ตารางที่ 123 ข้อมูลจากผู้เรียนวิชาชีพคหกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎี
และภาคปฏิบัติ

การเรียนการสอน	ตัวอย่างข้อมูลจากผู้เรียน
ภาคทฤษฎี	“...เรียนบนกระดาน ต้องทำความเข้าใจกับเนื้อหาวิชาก่อน อาจารย์จะอธิบายให้ละเอียด...” “...อาจารย์จะสอนวิธีการสร้างแบบ โดยเรียนจากตำราก่อนอาจารย์จะเน้นตรงนี้ก่อนที่จะเรียนปฏิบัติ...”
ภาคปฏิบัติ	“...เมื่ออาจารย์สอนเสร็จแล้วก็จะให้นักเรียนลงมือปฏิบัติทำเลย เพื่อทดสอบความเข้าใจ โดยอาจารย์จะเป็นคนเตรียมอุปกรณ์ให้...” “...อาจารย์จะให้นักเรียนทำจากของจริง อุปกรณ์จริง การวัดตัวทำนองนี้ค่ะ...”

4) ด้านสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการฝึกวิชาชีพ

สื่อที่ใช้ในการเรียนการฝึกวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าภาคทฤษฎีจะเป็นกระดานดำโดยอาจารย์จะเขียนแพทเทิร์น นอกจากนั้นยังใช้หุ่นเสื้อ และคู่มือการเรียน ส่วนภาคฝึกปฏิบัติวิชาชีพจะเป็นจักรเย็บเสื้อผ้า วัสดุเย็บผ้าต่าง ๆ ได้แก่ เข็ม ด้าย ผ้า จากการสัมภาษณ์พบว่าสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน การฝึกวิชาชีพของศูนย์ฝึกวิชาชีพบางแห่งมีเพียงพอกับความต้องการ บางแห่งมีไม่เพียงพอตามที่อาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “...ไม่ค่อยครบเท่าไร ยังขาดอยู่ เนื่องจากงบประมาณมีไม่เพียงพอ ต้องให้เด็กออกกันเองบางส่วนค่ะ...” นอกจากนี้จักรเย็บผ้าที่ใช้ยังมีสภาพเก่าล้าสมัย ดังความคิดเห็นของอาจารย์ท่านหนึ่งว่า “...เหมาะสมดี แต่อยากให้เพิ่มจักรอุตสาหกรรมที่ทันสมัย และใช้กันอยู่ตามโรงงาน เพราะเวลาเด็กจบไปจะได้ทำงานได้เลย ไม่ต้องไปปรับตัวเกี่ยวกับการใช้จักรแบบใหม่...” กรณีที่สื่อและอุปกรณ์ไม่เพียงพอ นั้น อาจารย์ผู้สอนก็อยากให้ทางศูนย์จัดหาให้เพียงพอต่อการฝึกและอยากให้เพิ่มอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการฝึกวิชาชีพมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนเกี่ยวกับสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการฝึกวิชาชีพ พบข้อมูลตรงกันว่า ศูนย์ฝึกวิชาชีพบางแห่งมีอุปกรณ์ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนโดยเฉพาะจักรเย็บผ้ารวมทั้งอุปกรณ์มีสภาพเก่าล้าสมัย แต่บางแห่งถ้าผู้เรียนน้อยอุปกรณ์ต่าง ๆ ก็เพียงพอต่อการเรียนการฝึกวิชาชีพ

5) ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนการฝึกวิชาชีพ

อาจารย์สาขาวิชาตัดเย็บเสื้อผ้ากล่าวว่าสถานที่ฝึกวิชาชีพยังไม่ได้มาตรฐาน อยากให้เป็นห้องที่ใช้เรียนและฝึกวิชาชีพกว้างกว่านี้ นอกจากนี้ระบบการถ่ายเทของอากาศจะต้องสะดวก ซึ่งปัจจุบันสภาพของห้องเรียนและฝึกวิชาชีพมีความคับแคบและไม่สะดวก และเมื่อสัมภาษณ์ผู้เรียน ผู้เรียนส่วนมากกล่าวว่าสถานที่ฝึกวิชาชีพมีความเหมาะสมดี แต่ศูนย์ฝึกวิชาชีพบางแห่งโรงฝึกวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้ายังไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่ ระบบไฟแสงสว่าง ระบบปรับอากาศ ดังที่ผู้เรียนจากศูนย์ฝึกวิชาชีพแห่งหนึ่งกล่าวว่า “...ยังไม่ค่อยดีเท่าไรครับ เช่น เรื่องไฟฟ้าก็อยู่ค่อนข้างสูงไป แสงสว่างยังไม่เพียงพอ ส่วนสายไฟอยากให้อยู่สูงขึ้นไป อยากให้ติดแอร์ด้วย...”

ในเรื่องของสภาพแวดล้อมโดยทั่ว ๆ ไปนั้น อาจารย์ผู้สอนบางศูนย์กล่าวว่ามีสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับคนพิการที่ไม่เหมาะสมโดยเฉพาะเรื่องของห้องสุขา ซึ่งอาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นดังนี้ “...ห้องน้ำไม่ค่อยดีเท่าไร ยังไม่เหมาะสมเท่าไร ควรเป็นชักโครกจะดีต่อสภาพพิการ ราวเกาะน้อยมาก...”

6) ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ระหว่างฝึกวิชาชีพ

การประเมินผลการเรียนการฝึกวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้านั้นจะประเมินทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ในด้านทฤษฎีส่วนมากเป็นข้อสอบที่อาจารย์ผู้สอนจัดทำตั้งที่อาจารย์ท่านหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินว่า “...มีทั้งสองอย่างทฤษฎีและปฏิบัติคะ... ทฤษฎีเราจะถามวิธีการตัดเย็บให้เขียนอธิบายหรือเลือกตอบจากข้อสอบปรนัย ปฏิบัติเราจะให้เด็กตัดเสื้อแบบต่าง ๆ ที่เรากำหนดไว้และจะให้เวลาทำเช่น ให้เวลาเด็ก 2-3 วัน ถ้าทำเสร็จก็จะให้ผ่าน...” ส่วนในด้านปฏิบัติก็จะประเมินจากงานที่สั่งให้ตัดเย็บว่าถูกต้องและเรียบร้อยหรือไม่โดยกำหนดระยะเวลาการทำงานให้ ซึ่งการประเมินผลจะเน้นที่การปฏิบัติมากกว่าถ้าปฏิบัติไม่ผ่านต้องเรียนใหม่ ดังคำกล่าวของอาจารย์ท่านหนึ่งว่า “...จากการปฏิบัติเราจะดูว่าทำผ่านหรือไม่ผ่าน ซึ่งเราจะเน้นในเรื่องของการปฏิบัติมากกว่า ถ้าคนที่ไม่ผ่านเราจะดูเป็นราย ๆ ไป บางคนต้องให้ลงเรียนใหม่ ซึ่งต้องแจ้งให้นักเรียนทราบเหตุผลก่อนด้วย...”

การประเมินผลสัมฤทธิ์ระหว่างฝึกวิชาชีพของอาจารย์ผู้สอนตรงกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน ดังที่ผู้เรียนได้ให้ข้อมูลว่า “...ก็จะให้มีการทดสอบทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติจากของจริง อาจารย์จะให้งานมาทำ...กรณีไม่ผ่านอาจารย์ก็จะให้เรียนไปเรื่อย ๆ แล้วแต่เราจะขออาจารย์หรือเปล่า คือเรียนให้รู้จริง ๆ ที่นี้เปิดโอกาสให้กับเด็กทุกคนอยู่แล้ว...”

7) การประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพ

หลังจากที่ผู้เรียนเรียนจบหลักสูตรแล้วก็จะมีการประเมินเป็นรายบุคคลโดยดูผลการเรียน และฝึกปฏิบัติวิชาชีพตลอดหลักสูตรว่าผู้เรียนมีความสามารถทางวิชาการและทักษะในวิชาชีพผ่านเกณฑ์ 60% หรือไม่ ถ้าผ่านเกณฑ์ก็จะให้จบหลักสูตร เมื่อจบหลักสูตรแล้วจะให้นักเรียนฝึกงานในศูนย์ต่ออีกระยะหนึ่งเพื่อฝึกความชำนาญในทักษะวิชาชีพ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งให้รายละเอียดว่า “...ประเมินครั้งสุดท้ายไม่มีก็คือมีสอบ 2 ภาค ภาคที่ 1 ภาคที่ 2 เสร็จแล้วเขาจะฝึกงาน เหมือนกับการประเมินเหมือนกัน ฝึกงานในนี้ประมาณครึ่งเดือน...”

ในทัศนะของผู้เรียนแล้วการประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพจะเป็นการประเมินครั้งใหญ่เพื่อดูความสามารถทางวิชาการและทักษะในวิชาชีพที่ได้เรียนและฝึกมาทั้งหมดว่าจะสามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่ โดยเป็นทดสอบและประเมินรายบุคคล การประเมินทางวิชาการจะเป็นการสอบข้อเขียน ส่วนการประเมินทักษะวิชาชีพจะให้ตัดเย็บเสื้อผ้าโดยกำหนดเวลาให้ทำ ถ้าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดก็จะให้ผ่านรับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ทั้งนี้ผู้เรียนได้ยืนยันว่า “...จะมีการทดสอบทั้งการสอบ และการทำงานส่งอาจารย์ มีหลายวิชา รวมทั้งเสื้อผ้าผู้หญิง เสื้อผ้าผู้ชาย...” และ“...ก็จะมีสอบวัดผลจากทางศูนย์ คือสอบครั้งสุดท้าย แล้วก็จะมีสอบเพื่อให้อาจารย์คัดเลือกกว่าคนไหนควรอยู่เพื่อฝึกประสบการณ์อีก 1 ปี โดยดูความประพฤติของแต่ละคนด้วยนอกจากสอบ...”

8) ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการสอนและฝึกวิชาชีพ

ปัญหาที่พบในการเรียนและฝึกวิชาชีพในสาขาคหกรรมส่วนมากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนเนื่องจากมีความแตกต่างกันหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะเรื่องระดับของสติปัญญา สภาพความพิการของร่างกายประกอบกับสาขาวิชาไม่สามารถคัดเลือกนักเรียนที่มีความพร้อมได้โดยตรงเนื่องจากเป็นการกีดกันสิทธิคนพิการ จึงมีผลทำให้ศักยภาพในการเรียนและฝึกวิชาชีพต่างกัน บางคนขาดแรงจูงใจที่จะเรียนเนื่องจากไม่ชอบแต่ไม่สามารถไปเรียนสาขาอื่น ๆ ได้ จึงจำใจต้องเรียนสาขานี้

ตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการสอนและฝึกวิชาชีพ

“...ก็จะมีสภาพความพิการของเด็กและพื้นฐานความรู้ สภาพความพิการของแผนกตัดเย็บจะมีมาก เด็กจะมีการลื่นไหลมาจากที่อื่น เช่น สอนตกมาจากแผนกคอม ซึ่งเด็กไม่มีความต้องการที่จะเรียนทางด้านนี้ ทำให้มีปัญหา...”

“...ปัญหาส่วนใหญ่ก็คือไม่สามารถคัดเลือกนักเรียนที่มีความพร้อมได้โดยตรง บางที่เกิดเรียนสาขาอื่นไม่ได้ ก็จะถูกส่งมาเรียน บางคนก็เรียนไม่ไหว เพราะไม่มีใจรักเรียนไม่ไหวก็ส่งไปเรียนศิลปกรรมแทน ซึ่งจะส่งปัญหาทั้งเด็กและอาจารย์ผู้สอน แต่เราต้องให้โอกาสเขา...”

ปัญหาที่ผู้เรียนประสบจะเป็นเรื่องการเรียนรู้ไม่ได้เนื่องจากปัญหาด้านสติปัญญาจึงมีนักเรียนที่ย้ายไปเรียนสาขาอื่นที่เหมาะสมมากกว่า ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “...นักเรียนที่รับเข้ามากับที่จบออกไป ไม่เท่ากัน เพราะบางคนก็ถูกไล่ออกเนื่องจากทำผิดระเบียบวินัย บางคนก็เรียนไม่ไหว จาก 17 คน ตอนนี้เหลือแค่ 7 คน...” นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับศูนย์ฝึกวิชาชีพด้วย ได้แก่ การจัดการสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนและจัดการสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งให้ความเห็นว่า “...การอยู่การกิน เช่น เรื่องอาหารควรให้ดีกว่านี้ สภาพห้องนอนเตียงไม่ค่อยแข็งแรง เคยมีห้กลงมาทับคนที่นอนข้างล่างแต่ไม่เป็นไรมาก แล้วห้องน้ำน่าจะดีกว่านี้...”

3.2 รูปแบบของการฝึกวิชาชีพที่ควรจะเป็นของสาขาวิชาชีพคหกรรม

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกวิชาชีพของสาขาที่ควรจะเป็นหรือควรปฏิบัติในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการฝึกวิชาชีพ และด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์และการประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ พบว่า

1) ด้านอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพ

จากการสัมภาษณ์พบว่าอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้ามีความคิดเห็นว่าการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ผู้สอนเป็นเรื่องจำเป็นโดยเฉพาะการส่งไปศึกษาดูงาน อบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มเติมความรู้ให้ทันสมัยต่อแฟชั่นเสื้อผ้าที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในทัศนะของผู้เรียนนั้น ผู้เรียนในสาขาวิชาชีพคหกรรมมีความคิดเห็นว่าย่าอาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านการตัดเย็บเสื้อผ้าแบบใหม่ ๆ ที่ทันสมัยตามความต้องการของท้องตลาด

2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพคหกรรม (ตัดเย็บเสื้อผ้า)

เรื่องของการพัฒนาหลักสูตรนั้น อาจารย์ผู้สอนต้องการให้มีการปรับปรุงโดยเพิ่มเติมความรู้และเทคนิควิชาชีพใหม่ ๆ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนยังต้องการให้นำเครื่องมือใหม่ ๆ เข้ามาเรียนและฝึกวิชาชีพในหลักสูตรอีกด้วยเช่น จักรคอมพิวเตอร์

ตัวอย่างข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า

“...มีการประชุมอยู่ตลอดคือช่วยกันดูว่ามีส่วนไหนต้องการเพิ่มหรือส่วนไหนควรเอาออกไป ในส่วนของการเพิ่มเติมก็จะมีเรื่องจักรรุ่นใหม่ หรือเทคนิคใหม่ ๆ เกี่ยวกับจักร แต่งบประมาณยังไม่ผ่าน เช่นจักรคอมพิวเตอร์ซึ่งมีใช้ในโรงงานแล้วแต่ทางเรายังไม่มีสอนเลย...”

“...ตอนนี้ เราจะแบ่งส่วนหนึ่งเอาให้เด็กเอาไปประกอบอาชีพได้โดยการสร้างแบบและดีไซน์ด้วย อีกส่วนหนึ่งเราจะให้เรียนทางด้านจักรอุตสาหกรรมเพื่อจะให้เขาเข้าโรงงาน คือเน้นออกแบบและเปิดร้านได้ด้วย อีกแบบทำตามที่มีการสั่งเข้ามาด้วยโดยจักรอุตสาหกรรม...”

ในส่วนของผู้เรียน ผู้เรียนต้องการให้มีการปรับปรุงหลักสูตรโดยเพิ่มเติมความรู้และทักษะวิชาชีพใหม่ ๆ เกี่ยวกับการออกแบบการตัดเย็บเสื้อผ้า ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า “...มันจะมีแปลกใหม่เรื่อย หลักสูตรควรมีการปรับปรุงตลอดเพื่อรองรับกับตลาดแรงงานในเรื่องของแพทเทิร์น...ก็มีเช่นกางเกง ซึ่งมันจะมีรูปแบบที่แปลกใหม่ทุกวัน ควรจะมีการเรียน...” นอกจากนี้ผู้เรียนบางคนกล่าวว่า หลักสูตรปัจจุบันที่ใช้อยู่ก็มีรูปแบบการตัดเย็บมาตรฐานอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องปรับปรุงแต่ควรประยุกต์ให้เข้าแบบเสื้อผ้าใหม่ ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

3) กิจกรรมประกอบการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและปฏิบัติที่ทำให้เกิดทักษะวิชาชีพสูงสุดของคนพิการ

อาจารย์ผู้สอนกล่าวว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะวิชาชีพที่ดีที่สุด คือ การส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกใช้ทักษะช่างมาก ๆ ดังที่มีความคิดเห็นว่า “...ฝึกปฏิบัติให้มากขึ้น โดยตัดเสื้อผ้าให้กันและกัน ฝึกของจริงไปเลย...” และทางศูนย์ฝึกวิชาชีพจะมีการรับงานตัดเสื้อผ้าจากภายนอกมาให้แก่นักเรียนได้ฝึกทักษะความชำนาญในวิชาชีพอีกด้วย ซึ่งอาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “...เฉพาะคนเก่ง ๆ อาจจะมีคนมาจ้างตัดเย็บเสื้อผ้า บางทีเราก็กินงานจากคนนอกมาให้เขาตัด เพื่อฝึกทักษะ ถ้านักเรียนคนไหนเก่ง ๆ นิยดีเราก็ขยายให้เขาฝึกต่อที่นี้อีก เพื่อให้เขาฝึกตามความชำนาญ...”

ส่วนกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาให้เกิดทักษะวิชาชีพที่ดีที่สุด ในทัศนะของผู้เรียนนั้นก็คือ การส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกใช้ทักษะวิชาชีพมาก ๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญ ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “...การปฏิบัติช่วยทำให้มีความชำนาญ เด็กที่จบจากที่นี่ออกไปประกอบอาชีพกันเยอะแล้ว แล้วแต่ความสามารถของแต่ละคน...” นอกจากนี้ผู้เรียนยังกล่าวว่าต้องการให้ทางศูนย์ฝึกวิชาชีพรับงานตัดเย็บจากข้างนอกมาให้แก่นักเรียนทำเพื่อฝึกความชำนาญและเสริมรายได้ให้กับผู้เรียน และควรส่งนักเรียนออกไปฝึกงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอกด้วยเพิ่มความรู้ความสามารถในทักษะวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม มีความกังวลอยู่บ้างในเรื่องค่าใช้จ่ายในการฝึกงานข้างนอก

4) สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาชีพที่ทำให้เกิดทักษะวิชาชีพสูงสุด

ผู้เรียนกล่าวว่าควรนำสื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการเรียนการฝึกวิชาชีพตัดเย็บผ้า ด้วย เพื่อให้นักเรียนได้เห็นภาพและสามารถเข้าใจได้ดีกว่าการเรียนบนกระดานดำ ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งให้ความเห็นว่า “...ควรที่จะมีการสอนทางทีวีให้เห็นตัวอย่าง แผ่นสไลด์ แต่ที่เป็นอยู่อาจารย์จะสอนให้ดูบนกระดาน ถ้ามีอย่างที่ว่าข้างต้นน่าจะเรียนแล้วมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น...”

5) การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนวิชาชีพที่ทำให้เกิดทักษะวิชาชีพสูงสุด

จากการสัมภาษณ์การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการฝึกวิชาชีพปัจจุบันทำให้ทราบว่า สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนการฝึกวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าจะต้องกว้างขวาง นอกจากนี้อากาศจะต้องถ่ายเทได้สะดวกด้วย

6) การประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เหมาะสมกับคนพิการระหว่างฝึกวิชาชีพ

การประเมินผลที่เหมาะสมระหว่างการฝึกวิชาชีพนั้น อาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า วิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าควรจะเน้นการประเมินการปฏิบัติวิชาชีพมากกว่า ว่านักเรียนสามารถปฏิบัติได้จริงหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลในสาขาวิชาชีพอื่น ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว

7) การประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพ

หลังจากที่นักเรียนฝึกวิชาชีพจนจบหลักสูตรแล้ว อาจารย์ผู้สอนกล่าวว่าน่าจะมีการให้ผู้เรียนที่จบหลักสูตรเข้าทดสอบทักษะวิชาชีพกับหน่วยงานมาตรฐานวิชาชีพภายนอก ซึ่งถือเป็นการประเมินผลผู้เรียนจากหน่วยงานภายนอก ถ้านักเรียนทดสอบผ่านก็จะเป็นการประกันคุณภาพได้ว่าทางศูนย์สามารถฝึกนักเรียนให้มีทักษะวิชาชีพได้จริง ดังที่อาจารย์ท่านหนึ่งแสดงความเห็นว่า “...ส่งเด็กออกวัดฝีมือข้างนอกหลายคนแต่ผ่านแค่ 2 คนเท่านั้นก็ถือว่าดีแล้วจะตอนนี้ออกไปทำร้านตัวเองแล้วถือว่าประสบผลสำเร็จดี...”

8) การประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและผู้เรียนสาขาวิชาชีพคหกรรม ทำให้ทราบว่า ศูนย์ฝึกวิชาชีพส่วนมากยังไม่ได้มีการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพอย่างเป็นรูปธรรม แต่อย่างไรก็ตามในการเรียนการฝึกวิชาชีพนั้นอาจารย์ผู้สอนจะมีการสอบถามความต้องการของนักเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอยู่เสมอ

ส่วนเรื่องความสำเร็จหลักสูตรภายในระยะเวลาที่กำหนดของนักเรียนนั้น อาจารย์ผู้สอนกล่าวว่านักเรียนที่จบหลักสูตรวิชาชีพช่างตัดเย็บเสื้อผ้าจะจบน้อยกว่าจำนวนที่รับเข้ามาเรียน เนื่องจากปัญหาความพิการทางร่างกาย และปัญหาด้านสติปัญญาทำให้นักเรียนย้ายไปเรียนสาขาอื่นที่ถนัดกว่า

ด้านการติดตามผลผู้สำเร็จการฝึกวิชาชีพนั้น อาจารย์ผู้สอนกล่าวว่าจะมีหน่วยงานที่นักเรียนที่จบแล้วไปทำงาน ก็จะติดต่อขอรับนักเรียนที่จบใหม่ไปทำงานอีก ซึ่งอาจารย์ผู้สอนได้แสดงความคิดเห็นว่า “...ประกันคุณภาพ ซึ่งมันเป็นโดยอัตโนมัติ เพราะว่ามันเป็นที่ต้องการของตลาดในละแวกนี้อยู่แล้ว เท่าที่ส่งเด็กไปทำงาน เขามักจะเข้ามาถามอีกเสมอทุกสาขาวิชา...” นอกจากนี้ทำงานในสถานประกอบการแล้วผู้เรียนที่จบหลักสูตรส่วนใหญ่จะไปประกอบอาชีพส่วนตัวโดยเปิดร้านตัดเย็บเสื้อผ้า ดังที่อาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “...เท่าที่ติดตามนักเรียนที่จบไปส่วนใหญ่จะไปเปิดร้าน ถ้าคนไม่เก่งบางทีก็ได้รับปะแ่...”

4. สาขาวิชาชีพศิลปกรรม

4.1 กระบวนการเรียนการสอนสาขาวิชาชีพศิลปกรรมปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาชีพศิลปกรรมเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกวิชาชีพของสาขาในปัจจุบันเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ คุณลักษณะอาจารย์ผู้สอน ความเหมาะสมระหว่างสาขาวิชากับสภาพความพิการของผู้เรียน ความเหมาะสมของหลักสูตรวิชาชีพ และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการฝึกวิชาชีพ พบว่า

1) ด้านคุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพ

อาจารย์ผู้สอนวิชาชีพศิลปกรรมมีความคิดเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพในสาขาวิชาศิลปกรรมควรจะต้องจบการศึกษาตรงกับวิชาชีพที่สอนเพราะเป็นวิชาชีพเฉพาะ ส่วนสภาพความพิการนั้นอาจารย์ผู้สอนกล่าวว่าไม่จำเป็นที่อาจารย์ผู้สอนต้องพิการเหมือนนักเรียนเพราะคนปกติก็สามารถเข้าใจคนพิการได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาศิลปกรรมว่าควรเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถศิลปะ ต้องรู้จักดัดแปลงหรือประดิษฐ์ศิลปะใหม่ ๆ เพื่อนำมาสอนและฝึกวิชาชีพให้นักเรียน นอกจากคุณสมบัติด้านความรู้ความสามารถที่ตรงกับวิชาชีพที่สอนแล้ว จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน ผู้เรียนให้ความคิดเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปกรรมควรมีจิตใจดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี และรู้จักนำหลักจิตวิทยามาใช้ในการเรียนการฝึกวิชาชีพให้กับนักเรียนที่เป็นคนพิการ

2) ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรปัจจุบัน

ในด้านความเหมาะสมของหลักสูตรปัจจุบันนั้น อาจารย์ผู้สอนวิชาชีพศิลปกรรม มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่แล้ว ดังที่อาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “...ก็เหมาะสมดี แต่ก็ต้องอยู่ที่สติปัญญาของนักเรียนเองด้วย ถ้าบางคนยังไม่ชำนาญก็จะมีเพิ่มระยะเวลาเรียนออกไปอีก...เราจะเน้นปฏิบัติมากกว่า ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์...” แต่มีปัญหาเรื่องระยะเวลาของหลักสูตรวิชาชีพที่ยังมีน้อยเกินไป อยากให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อฝึกความชำนาญในทักษะวิชาชีพ ดังที่อาจารย์ท่านหนึ่งเสนอว่าน่าจะเป็น 2 ปี ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของผู้เรียนที่กล่าวว่าระยะของหลักสูตรน้อยเกินไป ทำให้การฝึกทักษะวิชาชีพได้ไม่เต็มที่ ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งให้ความคิดเห็นว่า “...หลักสูตรค่อนข้างเร็วไปนิด เวลานั้นน้อย อยากให้เพิ่มระยะเวลาของหลักสูตรออกไปอีกก็น่าจะดี เพราะว่าหลักสูตร 9 เดือนในปัจจุบันความรู้ยังไม่มากพอ...”

เนื่องจากวิชาชีพศิลปกรรมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมใหม่ ๆ เสมอ ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนจึงมีการประยุกต์หลักสูตรวิชาชีพของศูนย์ฝึกให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดด้วย ดังที่อาจารย์ผู้สอนแสดงความคิดเห็นว่า “...ก็เหมาะสมดี แต่ว่าบางอย่างเราปรับปรุงการสอนให้ทันสมัยมากขึ้น จากหลักสูตรกลาง เช่น การเขียนผ้าบาติก...” และ “...เราสามารถนำหลักสูตรกลางของกรมมาขยายสอนเทคนิคต่างๆ ได้มาก...”

เนื้อหาวิชาชีพลีขงกรรม มีความหลากหลายตามสาขาวิชาที่เรียนได้แก่ ช่างเย็บหนังและ ศิลปหัตถกรรม ซึ่งสาขาวิชาช่างเย็บหนังก็จะสอนวิชาชีพลการทำสิ่งประดิษฐ์ใช้สอยจากเครื่องหนัง ส่วนสาขาศิลปหัตถกรรมก็จะสอนฝักวิชาชีพลเขียนภาพ การเขียนผ้าบาติก การทำดอกไม้ ประดิษฐ์ และการทำหัตถกรรมฝีมือต่าง ๆ ตัวอย่างข้อมูลด้านเนื้อหาของอาจารย์ผู้สอนสาขาต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

สาขาเครื่องหนัง

“...เราจะเน้นทางด้านเครื่องหนังเป็นพิเศษคะ ประวัติเครื่องหนัง การใช้จักร ส่วนวิชา พื้นฐานก็มีเราจะแยกกันต่างหาก โดยการเรียน กศน. จะเรียนกันในวันอาทิตย์ อาจารย์จะช่วยกันสอนหลายคนทั้ง ม. ต้น และ ม. ปลาย...”

สาขาศิลปหัตถกรรม

“...ที่นี่ก็จะมีการสอนการเขียนภาพ การเขียนผ้าบาติก การทำดอกไม้ประดิษฐ์จากขนมปัง ...”

“...จะสอนด้านลายไทย ตัดเส้นลายไทย แล้วก็วาดรูป กรอบวิทยาศาสตร์ แล้วก็ทำ ผ้าบาติก...”

นอกจากเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับรูปแบบศิลปกรรมต่าง ๆ ที่บรรจุในหลักสูตรแล้วยังมี เนื้อหาวิชาเกี่ยวกับทักษะชีวิต โดยทางกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการเรียกว่าวิชาสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต ซึ่งกำหนดให้เรียนไม่ต่ำกว่า 12 ชั่วโมงต่อหลักสูตร อีกด้วยทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียน เรียนรู้วิธีการอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข

3) ด้านกิจกรรมประกอบการเรียนการฝึกวิชาชีพ

อาจารย์ผู้สอนเน้นว่าก่อนเข้าฝึกวิชาชีพในสาขาควรจะต้องมีการทดสอบความรู้พื้นฐาน ของผู้เรียน เพื่อจะดูประสิทธิภาพของร่างกายและสติปัญญาว่าสามารถฝึกวิชาชีพได้หรือไม่ แต่ ในทางปฏิบัติจริงไม่สามารถทำได้เนื่องจากสาขาวิชาชีพลีขงกรรมจะเป็นสาขาวิชาชีพลสุดท้ายที่ รองรับนักเรียนที่ไม่สามารถเรียนและฝึกวิชาชีพในสาขาอื่น ๆ ได้ ดังที่อาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “...ต้องมีการทดสอบวิชาชีพลีขงของเรา เช่นดูมือแข็งแรงหรือเปล่า สมองต้องดีหน่อย แต่ที่ศูนย์นี้จะ เป็นลักษณะบังคับให้รับเข้ามาเรียนมากกว่า จึงยากต่อการคัดเลือก ก่อนข้างลำบาก เพราะดู เหมือนว่าจะต้องถูกบังคับให้รับเข้ามามากกว่า ก็พยายามทำให้เกิดความพร้อมมากที่สุด...”

เมื่อนักเรียนผ่านเกณฑ์ทดสอบความต้องการพื้นฐานของสาขาวิชาชีพแล้ว เมื่อเข้ามาเรียน และฝึกวิชาชีพในสาขาก็จะมีการสอนความรู้พื้นฐานในวิชาชีพก่อน หลังจากนั้นครูผู้สอนก็จะสอน ทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติวิชาชีพให้นักเรียนจากง่ายไปหายาก ดังที่อาจารย์กล่าวว่า “...การเรียน การสอนเราจะสอนจากง่ายไปหายาก อย่างเช่น การเขียนภาพจะสอนจากการเขียนภาพทั่วไป ก่อน แล้วค่อยมาพัฒนาเป็นภาพทิวทัศน์และภาพเหมือนต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเด็กด้วยว่ามี พรสวรรค์หรือไม่ ถ้ามีก็จะไปได้เร็ว และมีความสุข...” อาจารย์ผู้สอนวิชาชีพศิลปกรรมจะ สอนภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน เมื่อสอนทฤษฎีเสร็จก็ให้งานไปทำโดยมีการกำหนด ระยะเวลาการทำงานแต่ละชิ้นด้วย ดังตัวอย่างข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอน

สาขาเครื่องหนัง

“...ก็จะมีการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติคะ...ก็สอนเกี่ยวกับทฤษฎีการวาดภาพ การใช้ ลายเส้น การเขียนลายไทย ว่ามีกี่ลาย ซึ่งจะต้องเป็นความรู้พื้นฐาน...ภาคปฏิบัติก็จะเป็น งานที่เราสั่งให้เด็กทำหลังจากเรียนทฤษฎีแล้ว รวมทั้งเราจะกำหนดชิ้นงานให้เขาทำด้วย ...”

สาขาศิลปหัตถกรรม

“...ในเบื้องต้นก็ต้องสอนทางด้านทฤษฎีก่อน ๆ การปฏิบัติ โดยมีตำรามีรูปให้ดู เช่นให้ ดูวิธีการตอกลายว่าเป็นอย่างไร หลังจากนั้นก็ให้ทำจากของจริง...”

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนในสาขาวิชาชีพศิลปกรรม ผู้เรียนกล่าวว่าอาจารย์จะ สอนภาคทฤษฎีก่อนเมื่อเข้าใจแล้วก็จะให้ฝึกปฏิบัติโดยมอบหมายงานให้ทำ ในการสอน ภาคทฤษฎีนั้นอาจารย์จะสอนบนกระดานดำและเอาสื่อของจริงต่าง ๆ มาให้นักเรียนดูเพื่อเป็น ตัวอย่าง ดังที่นักเรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “...ในส่วนของภาคทฤษฎีก็จะมีแจกของจริงบนกระดานและให้ นักเรียนจดลงใส่สมุด ส่วนในการเรียนภาคปฏิบัติก็จะให้นักเรียนทำจากของจริงทำตามแบบที่ อาจารย์ให้มา...”

ในการฝึกภาคปฏิบัติ อาจารย์ผู้สอนจะสั่งให้นักเรียนปฏิบัติงานหัตถกรรมและงานฝีมือใน รูปแบบต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายรวมทั้งกำหนดเวลาให้ทำเป็นรายบุคคลเพื่อฝึกความชำนาญ ในบางครั้งอาจารย์ผู้สอนก็จะให้นักเรียนออกแบบผลิตภัณฑ์เองและปฏิบัติจนออกมาเป็นชิ้นงาน ซึ่งในสาขาวิชาชีพศิลปกรรมจะเน้นการปฏิบัติมากเนื่องจากเป็นวิชาชีพที่ต้องใช้ความชำนาญสูงถ้า มีความชำนาญและมีทักษะวิชาชีพสูงก็จะทำให้ผลงานศิลปะที่ทำออกมามีความสวยงามและประณีต ดังตัวอย่างความคิดเห็นของนักเรียนว่า “...อาจารย์จะให้นักเรียนทำตามแบบที่อาจารย์ร่างไว้ เมื่อ

มีความชำนาญมากขึ้นก็จะให้นักเรียนออกแบบผลิตภัณฑ์เอง แล้วแต่ใครจะคิดรูปแบบออกมาเอง เพื่อความเข้าใจและความคิดสร้างสรรค์ของตัวนักเรียน...”

เช่นเดียวกับในสาขาวิชาชีพที่กล่าวมาแล้ว กรณีที่ผู้เรียนเรียนและฝึกปฏิบัติไม่ทันเพื่อนก็ จะมีการสอนเสริมบ้าง โดยใช้เวลาในวันหยุดสุดสัปดาห์ ทั้งนี้อาจารย์ผู้สอนจะให้นักเรียนที่เก่ง ช่วยสอนเพื่อน ๆ อีกครั้ง ดังที่อาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “...ก็แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ช้า และกลุ่มที่เร็ว เราก็จะให้คนที่สมองดีกว่าช่วยสอนคนที่ค่อนข้างช้า เพื่อจะได้ไปพร้อม ๆ กัน ถ้า ไม่อย่างนั้นจะไม่ทัน บางครั้งก็มีการสอนเสริมในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ และก็ให้งานเพื่อฝึกความ ชำนาญอยู่เรื่อย ๆ...”

4) ด้านสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการฝึกวิชาชีพ

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการฝึกวิชาชีพศิลปกรรมจะเป็นวัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ ที่ใช้ ในการประดิษฐ์หรือการฝึกปฏิบัติด้านศิลปะต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์พบว่าอาจารย์ผู้สอนส่วนมาก มีเครื่องมือ สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนและการฝึกวิชาชีพเพียงพอกับความต้องการ กรณี ต้องการเพิ่มเติมนักเรียนก็จะหาซื้อมาเอง นอกจากนี้ยังได้รับบริจาควัสดุที่ใช้ในการฝึกวิชาชีพจาก หน่วยงานภายนอกอีกด้วย เช่นวัสดุประเภทเศษหนังที่ใช้ในการเรียนสาขาช่างหนัง เป็นต้น

อย่างไรก็ดีจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนพบข้อมูลว่า สาขาช่างเย็บหนังมีอุปกรณ์ไม่เพียงพอ กับจำนวนนักเรียนโดยเฉพาะจักรเย็บหนังและมีสภาพเก่าล้าสมัยตลอดจนกระทั่งอุปกรณ์อื่น ๆ ยังมี ไม่เพียงพอต่อการเรียนและฝึกวิชาชีพ ดังที่ผู้เรียนสาขาช่างหนังกล่าวว่า “...ยังน้อยอยู่ครับ ไม่ว่า จะเป็นตำรา หรืออุปกรณ์ เช่นหนัง ก็มีค่อนข้างน้อย ไม่เพียงพอต่อนักเรียน...” ส่วนสาขาช่าง ศิลปะ (วาดรูป) อุปกรณ์ส่วนใหญ่เป็นวัสดุสิ้นเปลือง ได้แก่ สี พู่กัน ทางศูนย์จะแจกให้ครั้งเดียว ซึ่งถ้าหมดนักเรียนต้องหาซื้อมาเอง

5) ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนการฝึกวิชาชีพ

อาจารย์สาขาวิชาศิลปกรรมกล่าวว่าสถานที่ฝึกวิชาชีพในปัจจุบันสภาพของห้องเรียนและ ฝึกวิชาชีพมีมาตรฐานดีอยู่แล้ว อีกทั้งมีสถานฝึกวิชาชีพบางแห่งที่กำลังอยู่ในระยะปรับปรุงให้ดีขึ้น กรณีที่อยู่ในระหว่างปรับปรุงอาจารย์กล่าวว่า “...ตอนนี้เราได้งบประมาณในการทำโรงฝึกใหม่ เพราะตอนนี้ร้อนจะต้องยกหลังคาให้สูงขึ้นไปอีก...” ในส่วนของผู้เรียนจากการสัมภาษณ์ ผู้เรียน ส่วนมากกล่าวว่าสถานที่ฝึกวิชาชีพมีความเหมาะสมดี แต่ศูนย์ฝึกวิชาชีพบางแห่งโรงฝึกวิชาชีพ หักดกรรรมและการฝีมือยังไม่ได้มาตรฐานและระบบการถ่ายเทอากาศไม่ดี ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่ง

แสดงความคิดเห็นว่า “...ห้องค่อนข้างคับแคบ ส่วนหลังคาก็ต่ำ ทำให้ห้องร้อน อยากให้ยกหลังคาให้สูงกว่านี้ครับ ถ้าเป็นห้องแอร์ได้ยิ่งดี...”

6) ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ระหว่างฝึกวิชาชีพ

การประเมินผลการเรียนการฝึกวิชาชีพศิลปกรรมนั้นมีแนวทางเช่นเดียวกับวิชาชีพอื่น ๆ กล่าวคือ จะประเมินทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยจะเน้นที่การปฏิบัติมากกว่า จะประเมินจากงานปฏิบัติที่สั่งให้ทำว่าถูกต้องและเรียบร้อยสวยงามหรือไม่โดยกำหนดระยะเวลาการทำงานให้ ถ้าปฏิบัติไม่ผ่านต้องเรียนและปฏิบัติใหม่จนกว่าจะผ่าน

ตัวอย่างข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ระหว่างฝึกวิชาชีพ

“...จะมีการสอบปฏิบัติ และสอบทฤษฎี แต่เราจะดูการสอบปฏิบัติมากกว่า ถ้าเด็กทำไม่ผ่านก็จะไม่ให้จบออกไปค่ะ ต้องทำจนกว่าจะทำถูกต้อง ส่วนการสอบทฤษฎีจะมีการสอบข้อเขียน ส่วนการให้ชิ้นงานให้นักเรียนทำในแต่ละเทอมค่อนข้างเยอะเพื่อฝึกความชำนาญให้กับเด็กไปในตัวด้วย...”

“...ก็จะตรวจชิ้นงานที่เขาทำว่าประณีตสวยงามไหม ถ้าไม่สวยก็ให้เขาไปทำใหม่ให้เวลามาส่งงาน...ก็กำหนดส่งงานค่ะ แต่ถ้าทำไม่เรียบร้อยก็ขยายเวลาส่งให้ ให้ไปทำนอกเวลา...การเรียนการสอนก็ต้องต่อเนื่องไปตามหลักสูตร งานค้างก็ให้มาส่งที่หลังตามเวลาที่ขยายให้...”

ผู้เรียนให้ข้อมูลที่สอดคล้องกับอาจารย์ผู้สอนว่า จะมีการประเมินทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ในด้านทฤษฎีส่วนมากเป็นข้อสอบที่อาจารย์ผู้สอนจัดทำเพื่อถามความเข้าใจในวิชาการ ส่วนในด้านปฏิบัติก็จะประเมินจากงานปฏิบัติการทางหัตถกรรมและการฝีมือที่สั่งให้ทำว่าถูกต้องและเรียบร้อยภายในระยะเวลาที่กำหนดหรือไม่ ซึ่งถ้าไม่ผ่านการประเมินก็ต้องเรียนและปฏิบัติใหม่จนกว่าจะผ่าน

7) การประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพ

หลังจากที่นักเรียนเรียนจบหลักสูตรแล้วก็จะมีการประเมินนักเรียนรายบุคคลโดยดูผลการเรียนและฝึกปฏิบัติวิชาชีพตลอดหลักสูตรว่านักเรียนมีทักษะในวิชาชีพผ่านเกณฑ์หรือไม่ ถ้าผ่านเกณฑ์ก็จะให้จบหลักสูตร ดังตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนว่า “...เราจะมี การประเมินตลอดอยู่แล้วโดยตรวจจากชิ้นงานที่ส่งให้ทำ ถ้าส่งงานครบและสวยงามตามเกณฑ์ก็จะให้ผ่าน ได้รับวุฒิบัตรจากทางกรม... เพราะทฤษฎีของวิชาชีพการทำดอกไม้ประดิษฐ์ ประเมินลำบากจะวัดได้จากการกระทำเท่านั้น ทำได้ไหม สวยไหม...” และอีกความคิดเห็นหนึ่งว่า “...จะมี เกณฑ์กลางของกรมค่ะ คือจะต้องผ่านเกณฑ์ 60% จะมีการสอบทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ แต่เรา เน้นปฏิบัติมากกว่า เพราะต้องออกไปใช้จริงๆ...”

อาจารย์ผู้สอนกล่าวว่ากรณีที่นักเรียนไม่ผ่านการประเมินหลังจากฝึกวิชาชีพจนจบ หลักสูตรแล้วทางศูนย์ฝึกก็จะให้นักเรียนผู้นั้นฝึกความชำนาญโดยขยายระยะเวลาให้ แต่นักเรียน ต้องการออกไปสู่ตลาดแรงงานก็จะให้ไปรับรองการฝึกวิชาชีพให้ว่าได้ผ่านการฝึกอะไรไปบ้าง แต่ ไม่ได้วุฒิบัตรรับรองว่าสำเร็จการฝึกวิชาชีพในหลักสูตรศิลปกรรม ดังที่อาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่ง กล่าวว่า “...ก็ถือว่าตก แต่เราจะให้ฝึกความชำนาญต่อ แล้วแต่ระยะเวลา นอกจากว่าตามร้าน ต่าง ๆ ต้องการเด็กเราก็จะบอกความสามารถของเด็กไปว่ามีเพียงเท่านี้ ขึ้นอยู่กับทางร้านว่าจะเอา หรือไม่เอา แต่เราก็มีวุฒิบัตรให้ แต่ยังไม่ถือว่าจบได้แค่ไปรับรองเพียงอย่างเดียวเท่านั้น...”

8) ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการสอนและฝึกวิชาชีพ

ปัญหาที่พบในการเรียนและฝึกวิชาชีพส่วนมากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเนื่องจาก สาขาวิชาชีพนี้รองรับผู้เรียนที่เรียนและฝึกวิชาชีพในสาขาวิชาชีพอื่น ๆ ไม่ได้ ทำให้ผู้เรียนที่เข้ามา เรียนขาดแรงจูงใจในการฝึกวิชาชีพเพราะไม่ได้ชอบมาตั้งแต่ต้น ซึ่งผู้เรียนที่ไม่สามารถฝึกวิชาชีพ สาขาอื่น ๆ ส่วนมากมีปัญหาความพิการด้านร่างกายมากและมีปัญหาด้านสติปัญญาด้วย ประกอบ กับสาขาวิชาไม่สามารถคัดเลือกผู้เรียนที่มีความพร้อมได้โดยตรงเนื่องจากการกีดกันสิทธิคน พิการ จึงมีผลทำให้เกิดปัญหาด้านการเรียนและฝึกวิชาชีพมาก ดังที่อาจารย์หลายท่านได้แสดง ความคิดเห็นว่า “...นักเรียนที่มาเรียนสาขานี้ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ตกมาจากสาขาอื่น ๆ คือเข้าเรียน สาขาอื่น ๆ ไม่ได้แล้ว ก็ถูกส่งมาเรียนสาขานี้ บางคนมีปัญหาด้านสมองด้วย...” และอีกความ คิดเห็นว่า “...หลักสูตรนี้จะรองรับปัญหาเด็กที่เรียนหลักสูตรอื่นไม่ได้ แต่ก็ไม่ทั้งหมดเพราะเด็ก ที่อยากเรียนก็มี...”

นอกจากปัญหาโดยตรงที่เกิดจากผู้เรียนแล้วปัญหาเรื่องการขาดแคลนอาจารย์ผู้สอนก็เป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง จากการสัมภาษณ์พบว่า บางแห่งมีอาจารย์ผู้สอนในสาขาเพียงคนเดียวซึ่งไม่เพียงพอต่อภาระงานด้านต่าง ๆ ทั้งการเรียนการฝึกวิชาชีพและงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากศูนย์ฝึกวิชาชีพ ดังความคิดเห็นของอาจารย์คนหนึ่งว่า “...อาจารย์มีคนเดียวจะลำบากมาก แต่ตอนนี้เห็นว่าจะรับอาจารย์เข้ามาเพิ่มอีก คือต้องรับผิดชอบเยอะ...แต่ก่อนมี 3 คน แล้วก็มีการโอนย้ายตามระบบราชการตอนนั้นเลยเหลือแค่คนเดียว แล้วไม่มีการเพิ่มอาจารย์เลยลำบากมาก บางครั้งสอนคนเดียวไม่ไหว บางครั้งถ้าออกไปไหนก็ต้องทิ้งเด็กไว้ก่อน ภาระเยอะมากเหนื่อยมากค่ะ...”

ส่วนปัญหาในทัศนะของผู้เรียนจะเป็นเรื่องการเรียนไม่ไหวเนื่องจากปัญหาด้านสภาพร่างกายจึงมีนักเรียนที่ย้ายไปเรียนสาขาอื่นที่เหมาะสมมากกว่า ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “...สำหรับผมจะไม่มีครับ แต่คนอื่นก็มีเช่น ร่างกายไม่ไหว ถึงแม้ใจสู้เพียงใดก็ตาม...” นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับศูนย์ฝึกวิชาชีพด้วย ได้แก่ อุปสรรคในการเรียนการฝึกวิชาชีพไม่เพียงพอและจัดการสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

4.2 รูปแบบของการฝึกวิชาชีพที่ควรจะเป็นของสาขาวิชาชีพศิลปกรรม

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาชีพศิลปกรรมเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกวิชาชีพของสาขาที่ควรจะเป็นหรือควรปฏิบัติในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการฝึกวิชาชีพ และด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์และการประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ พบว่า

1) ด้านอาจารย์ผู้สอนและฝึกวิชาชีพ

อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาชีพศิลปกรรมมีความคิดเห็นว่าการ พัฒนาศักยภาพอาจารย์ผู้สอนเป็นเรื่องจำเป็นโดยเฉพาะการส่งไปศึกษาดูงาน อบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มเติมความรู้ให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงด้านศิลปหัตถกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังที่อาจารย์กล่าวว่า “...ถ้าอยากไปก็อยากไปอบรมพวกสิ่งประดิษฐ์ หัตถกรรมต่าง ๆ...”

จากการสัมภาษณ์พบว่านักเรียนในสาขาวิชาชีพศิลปกรรมมีความคิดเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านหัตถกรรมและการฝีมือแบบใหม่ ๆ ที่ทันสมัยตามความต้องการของท้องตลาดเพื่อนำมาสอนให้นักเรียน ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เรียนคนหนึ่งว่า “...ควรจะไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ศึกษาแบบผลิตภัณฑ์เครื่องหนังใหม่ ๆ ตามที่ตลาดมี

ความต้องการ เพื่อที่นักเรียนจะได้มีทักษะหรือมีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ใหม่ ๆ ...”

2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพศิลปกรรม

ในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตรนั้น อาจารย์ผู้สอนต้องการให้มีการปรับปรุงโดยเพิ่มเติมความรู้และเทคนิควิชาชีพใหม่ ๆ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และอาจารย์ผู้สอนบางคนยังได้เสนอว่าหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันนั้นมีความเหมาะสมแล้วแต่อยากให้เพิ่มและเน้นการฝึกปฏิบัติวิชาชีพให้มากขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน ผู้เรียนต้องการให้มีการปรับปรุงโดยเพิ่มเติมความรู้และทักษะวิชาชีพใหม่ ๆ เกี่ยวกับการออกแบบด้านทัศนกรรมและการฝีมือ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “...อยากให้เพิ่มเกี่ยวกับการออกแบบ...” นอกจากนี้ยังอยากให้เพิ่มระยะเวลาของหลักสูตรเพื่อให้สามารถฝึกความชำนาญด้านทักษะวิชาชีพได้มากขึ้น ซึ่งผู้เรียนกล่าวว่า “...อยากให้เพิ่มระยะเวลาของหลักสูตรออกไปอีกก็น่าจะดี เพราะว่าหลักสูตร 9 เดือนในปัจจุบันความรู้ยังไม่มากพอ...”

3) กิจกรรมประกอบการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและปฏิบัติที่ทำให้เกิดทักษะวิชาชีพสูงสุดของคนพิการ

อาจารย์ผู้สอนเห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะวิชาชีพที่ดีที่สุด คือ การส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกใช้ทักษะช่างมาก ๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากสาขาวิชาชีพอื่น ๆ โดยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะวิชาชีพสูงคือการให้ผู้เรียนได้ผลิตสิ่งประดิษฐ์และงานศิลปทัศนกรรมเพื่อการจำหน่าย ดังนั้นเพื่อให้สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ ผู้เรียนจะต้องพยายามผลิตผลงานที่มีความสวยงามและมีฝีมือที่ประณีต นอกจากนี้ควรรับงานประดิษฐ์และงานศิลปทัศนกรรมจากภายนอกมาให้นักเรียนได้ฝึกทักษะความชำนาญในวิชาชีพด้วย นอกจากนี้ได้ฝึกความชำนาญในวิชาชีพแล้วยังมีรายได้เสริมเพื่อเป็นแรงจูงใจให้พัฒนาฝีมือให้ดีขึ้น การส่งนักเรียนไปฝึกทักษะวิชาชีพในสถานประกอบการต่าง ๆ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะวิชาชีพในสถานการณ์จริง ดังที่อาจารย์ท่านหนึ่งแสดงความคิดเห็นว่า “...เราจะส่งออกไปฝึกงานช่างนอกก่อน เช่น ไปที่บริษัท แพน บ.แอ็คโค ประมาณ 1 เดือน... เพื่อให้เกิดทักษะ เพื่อเรียนรู้จากของจริงก่อน... ซึ่งให้เด็กต้องได้เจอปัญหาก่อน...”

กรณีที่นักเรียนมีทักษะวิชาชีพมากทางศูนย์ฝึกวิชาชีพบางแห่งก็จะนำเด็กไปสอนวิชาชีพให้กับชุมชนต่าง ๆ รวมทั้งเป็นผู้ผลิตสินค้าให้กับชุมชนในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อีกด้วย ดังที่อาจารย์ผู้สอนกล่าวว่า “...ก็ให้เด็กออกไปสอนตามชุมชนต่าง ๆ สำหรับเด็กที่เก่ง ๆ ตอนนี้เราก็ผลิตสินค้า โอท็อปออกมาด้วย มีจำหน่ายตามสถานที่ต่าง ๆ และภายในศูนย์ด้วยขายได้ดีด้วย...”

เมื่อสัมภาษณ์ผู้เรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนอะไรที่สามารถพัฒนาให้เกิดทักษะวิชาชีพที่ดีที่สุด ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกใช้ทักษะวิชาชีพมาก ๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญ นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีความคิดเห็นว่ายากให้ทางศูนย์ฝึกวิชาชีพเชิญอาจารย์จากหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอกมาสอนเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถในทักษะวิชาชีพ ความคิดเห็นดังกล่าวมีดังนี้ “...ก็น่าจะมีอาจารย์จากภายนอกมาสอนเสริมในเรื่องของอาชีพเสริม...” และอยากให้พานักเรียนไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับวิชาชีพนอกสถานที่เพื่อได้ข้อมูลด้านการตลาด ซึ่งปัจจุบันบางศูนย์ก็มีการดำเนินการอยู่

4) การประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เหมาะสมกับคนพิการระหว่างฝึกวิชาชีพ

การประเมินผลที่เหมาะสมระหว่างการฝึกวิชาชีพนั้น อาจารย์ผู้สอนกล่าวว่า วิชาชีพศิลปกรรมจะเน้นการประเมินการปฏิบัติวิชาชีพมากกว่าว่านักเรียนสามารถปฏิบัติได้จริงหรือไม่ ดังนั้นทางศูนย์ฝึกวิชาชีพก็ควรส่งเด็กไปฝึกงานภาคสนามกับหน่วยงานภายนอกและให้หน่วยงานภายนอกประเมินนักเรียนกับทางศูนย์ด้วย ดังตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ท่านหนึ่งว่า “...ให้เด็กออกไปฝึกงานข้างนอกแล้วให้ทางนั้นให้คะแนนเด็ก และส่งมาทางศูนย์อีกทีหนึ่ง เพื่อดูความชำนาญของเด็ก บางครั้งก็ผ่านบางครั้งก็ไม่ผ่าน โดยให้ประเมินร่วมกับเราด้วย...” ในทัศนะของผู้เรียนนั้น ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการประเมินจะเป็นผู้ประเมินที่ดีที่สุดเพราะอาจารย์จะรู้ว่านักเรียนสามารถปฏิบัติวิชาชีพได้จริงหรือไม่ โดยจะประเมินจากความรู้ความสามารถในการปฏิบัติวิชาชีพที่อาจารย์เป็นผู้สั่งให้ทำ

5) การประเมินผลสัมฤทธิ์หลังจบหลักสูตรการฝึกวิชาชีพ

หลังจากที่นักเรียนฝึกวิชาชีพจนจบหลักสูตรแล้ว ควรให้นักเรียนที่จบหลักสูตรเข้าทดสอบทักษะวิชาชีพกับหน่วยงานมาตรฐานวิชาชีพภายนอกด้วย ซึ่งจะเป็นการประเมินผลผู้เรียนจากหน่วยงานภายนอก ถ้านักเรียนทดสอบผ่านก็จะเป็นการประกันคุณภาพได้ว่าทางศูนย์สามารถฝึกนักเรียนให้มีทักษะวิชาชีพได้จริง ซึ่งอาจารย์ผู้สอนกล่าวถึงเรื่องดังกล่าวว่า “...เรามีการส่ง

นักเรียนออกไปสอบที่กรมฝีมือแรงงานจะส่งทุกปี... ผลออกมาก็น่าพอใจ และก็มีการส่งออกไปแข่งที่ต่างประเทศเหมือนกัน...”

ในทัศนะของผู้เรียนแล้ว การที่จะสามารถรู้ได้ว่าตนเองฝึกวิชาชีพจบหลักสูตรไปแล้วสามารถนำวิชาชีพไปทำงานเลี้ยงชีพตนเองได้หรือไม่ จำเป็นต้องมีการทดสอบฝีมือ นอกเหนือไปจากการประเมินและทดสอบภายในศูนย์ฝึกวิชาชีพแล้วจะต้องมีการให้นักเรียนที่จบหลักสูตรเข้าทดสอบทักษะวิชาชีพกับหน่วยงานมาตรฐานวิชาชีพภายนอกด้วย ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เรียนว่า “...จะรู้ได้จากการสอบถ้าเราสอบผ่านของศูนย์ เพราะถ้าเราผ่านก็แสดงว่าเรามีความรู้และสามารถไปประกอบอาชีพได้...” และอีกความคิดเห็นหนึ่งว่า “...รุ่นพี่ที่เคยไปทดสอบฝีมือกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ผมว่าดีเพราะจะเป็นการทดสอบความสามารถของตนเองว่าสู้เขาได้ไหม...”

6) การประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ

ดังข้อมูลที่น่าเสนอแล้วในสาขาวิชาชีพอื่น ๆ การประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพยังเป็นเรื่องใหม่ที่ศูนย์ฝึกวิชาชีพส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพ แต่อย่างไรก็ตามในการเรียนการฝึกวิชาชีพในศูนย์ฝึกก็จะมีการประกันคุณภาพการฝึกอย่างไม่เป็นทางการได้แก่การประเมินการสอนของตัวอาจารย์ผู้สอนโดยผู้สอนจะมีการสอบถามความต้องการของนักเรียนว่าอยากให้อาจารย์สอนอะไรเพิ่มเติมหรือไม่และจะสอบถามว่าอาจารย์สอนเป็นอย่างไร มีลักษณะใดบ้างที่อยากให้ปรับปรุง ดังตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนต่อไปนี้ “...ไม่มีโดยตรงค่ะ แต่ก็ถามนักเรียนว่าเข้าใจหรือไม่ตามทันไหมเวลาสอน ถ้าไม่ทันหรือไม่เข้าใจก็จะปรับการสอนของเราค่ะ...” และ “...ก็มีเหมือนกันครับ แต่อาจารย์ก็ต้องดูตัวเองด้วยว่าสอนให้นักเรียนมีความเข้าใจมากน้อยเพียงไรด้วย ไม่ใช่ดูจากนักเรียน ต้องดูตัวอาจารย์ด้วย บางครั้งตัวอาจารย์ก็เครียดเหมือนกันว่าทำไมนักเรียนผ่านน้อย ต้องย้อนกลับมาดูการสอนของตัวเองใหม่...”

ด้านการติดตามผลผู้สำเร็จการฝึกวิชาชีพนั้น อาจารย์ผู้สอนกล่าวว่ามีการติดตามนักเรียนที่จบหลักสูตรว่าสามารถเข้าไปสู่ตลาดแรงงานได้หรือไม่ ซึ่งส่วนใหญ่จะไปประกอบอาชีพส่วนตัว โดยเปิดกิจการของตนเอง ดังที่อาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “...จะมีการติดตามจากศูนย์ว่ามีงานหรือไม่ ส่วนใหญ่เขาจะประกอบกิจการเอง...” เช่นเดียวกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนว่ามีการดำเนินของศูนย์ฝึกวิชาชีพบางอย่างที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ เช่นการติดตามภาวะการมีงานทำของนักเรียนที่ฝึกวิชาชีพจบหลักสูตรไปแล้ว รวมทั้งมีการจัดหางานให้นักเรียนทำด้วย ดังที่ผู้เรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “...มีการติดตามครับ โดยดูว่า

นักเรียนออกไปประกอบอาชีพเอง หรือ เป็นลูกจ้าง และให้ความช่วยเหลืออาจจะเป็นในเรื่องของ คำแนะนำหรือแหล่งทุน ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีครับ...”

สรุป

ผลการวิจัยที่ได้จากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม (การวิจัยเชิงปริมาณ) และการ สัมภาษณ์เชิงลึก (การวิจัยเชิงคุณภาพ) ทั้งผู้สอนและผู้เรียนในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ พบว่าส่วน ใหญ่มีข้อมูลที่สอดคล้องกันโดยมีประเด็นที่ไม่สอดคล้องเพียงบางส่วน ดังนี้

1. ความสอดคล้องของผลการวิจัยระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

ด้านครูผู้สอน

ผลการวิจัยที่ได้จากการสำรวจสอดคล้องกับผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ กล่าวคือ ผู้เรียนในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ มีความต้องการผู้สอนที่มีลักษณะเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพที่สอน มีบุคลิกภาพที่ดี รัก เมตตาและเอาใจใส่ นักเรียน รวมทั้งต้องเข้าใจในสภาพความพิการของผู้เรียนด้วย โดยเฉพาะผู้เรียนสาขาวิชาชีพ ศิลปกรรมต้องการความรักและความเอาใจใส่จากครูผู้สอนมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เนื่องจากการ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้เรียนในสาขาวิชาชีพศิลปกรรมส่วนมากมีปัญหา ด้านความพิการของสภาพร่างกายมากกว่าสาขาอื่น ๆ ทำให้ไม่สามารถฝึกวิชาชีพอื่น ๆ ได้ดี เท่ากับสาขาวิชาชีพศิลปกรรม ดังนั้นจึงต้องการให้ครูผู้สอนเมตตาและเข้าใจในสภาพความพิการ ของร่างกายและความรู้ความสามารถที่มีอยู่

ด้านผู้เรียน

ผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าการฝึกวิชาชีพให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมผู้เรียนก่อนเข้ารับการฝึกวิชาชีพใน หลักสูตรต่าง ๆ เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างกันในเรื่องพื้นฐานการศึกษา และมีสภาพร่างกายที่ พิการต่างกัน ดังนั้นทุกสาขาวิชาชีพจะต้องเริ่มปูพื้นฐานให้ผู้เรียนก่อน มีการฝึกการใช้อุปกรณ์ด้าน วิชาชีพต่าง ๆ และมีการทดสอบเบื้องต้นเพื่อดูว่ามีสภาพร่างกายและสติปัญญาพอที่จะฝึกวิชาชีพใน สาขานั้นได้หรือไม่ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนจะเป็นผู้รับผิดชอบในการเตรียมความพร้อมด้านวิชาชีพเอง ใน ส่วนการเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจนั้น ในระยะแรกของการเข้ามารับการฝึกวิชาชีพจะมี กิจกรรมภายในศูนย์ฝึกวิชาชีพเพื่อพัฒนาจิตใจผู้เรียนให้พร้อมที่จะอยู่ในสังคมการฝึกวิชาชีพ

ด้านเนื้อหาวิชาชีพในหลักสูตร

ผลการวิจัยทั้งสองระเบียบวิธีสอดคล้องกันว่าหลักสูตรและเนื้อหาวิชาชีพในหลักสูตรวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม คหกรรม และศิลปกรรม มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับตลาดแรงงานปัจจุบันพอสมควรแต่ต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยมากขึ้น ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่าทั้งสามสาขาวิชาชีพกำลังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงหลักสูตร ส่วนหลักสูตรวิชาชีพพาณิชยกรรม (คอมพิวเตอร์) นั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า หลักสูตรปัจจุบันมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับตลาดแรงงานในปัจจุบันอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผลของข้อมูลที่ได้รับจากผู้สอนและผู้เรียนโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา ที่มีหลักสูตรวิชาชีพคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยและปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดแรงงานอยู่เสมอ และหลักสูตรดังกล่าวอยู่ภายใต้การควบคุมคุณภาพจากกระทรวงศึกษาธิการด้วย ซึ่งต่างกับหลักสูตรในศูนย์ฝึกวิชาชีพอื่น ๆ ที่แต่ละหน่วยงานเป็นผู้ดำเนินการจัดทำเองโดยไม่ผ่านการควบคุมคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการ

ด้านกระบวนการจัดการเรียนการฝึกวิชาชีพ

ผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ทุกสาขาวิชาชีพมีการลำดับเนื้อหาตามความยากง่าย มีการฝึกปฏิบัติวิชาชีพควบคู่ไปกับการสอนภาคทฤษฎี มีการสอนเสริมในกรณีที่ผู้เรียนเรียนไม่ทัน ในส่วนปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการฝึกวิชาชีพพบว่า ผู้สอนในแต่ละสาขาวิชาชีพจำนวนน้อยและไม่หลากหลาย การได้รับการฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการภายนอกและการได้รับการฝึกวิชาชีพจากหน่วยงานอื่น ๆ ยังมีน้อย

ด้านอุปกรณ์การเรียนการฝึกวิชาชีพและการจัดสภาพแวดล้อม

ผลการวิจัยที่ได้จากสองระเบียบวิธีสอดคล้องกันว่า ทุกสาขาวิชาชีพมีอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพไม่เพียงพอต่อการฝึกความชำนาญด้านวิชาชีพ โดยเฉพาะในสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม สาขาวิชาชีพพาณิชยกรรม (คอมพิวเตอร์) สาขาวิชาชีพต่าง ๆ ส่วนมากขาดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ยกเว้นสาขาวิชาชีพพาณิชยกรรมทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผลของข้อมูลที่ได้รับจากผู้สอนและผู้เรียนโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา ที่เป็นโรงเรียนที่มีระบบการควบคุมและประกันคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเข้ามาเกี่ยวข้อง

ด้านการประเมินผลการฝึกวิชาชีพ

ผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ทุกสาขาวิชาชีพมีการประเมินผลการฝึกวิชาชีพทั้งในระหว่างการฝึกวิชาชีพ การฝึกวิชาชีพจบในแต่ละภาคการศึกษา และการประเมินผลหลังจากสำเร็จการฝึกวิชาชีพตามหลักสูตร นอกจากนี้ยังมีการส่งผู้เรียนไปให้หน่วยงานภายนอกประเมินความรู้ความสามารถหลังจากสำเร็จการฝึกวิชาชีพตามหลักสูตรด้วยแต่ยังไม่ทั่วถึงทุกคน

ด้านการประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ

ผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ทุกสาขาวิชานำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้การประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพน้อยและยังไม่เด่นชัดเป็นรูปธรรม เช่นให้ผู้เรียนประเมินคุณภาพของผู้สอน การติดตามภาระการมีงานทำของผู้เรียน และการประเมินความพึงพอใจของนายจ้างยังมีน้อย

2. ความแตกต่างของผลการวิจัยระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ผู้เรียนทุกสาขามีความคิดเห็นว่า สถานที่ฝึกวิชาชีพมีความสะดวกและเหมาะสมกับสภาพร่างกายอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกอาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนพบว่า สถานที่ฝึกวิชาชีพในทุกสาขาวิชาชีพยังไม่ได้มาตรฐานทั้งในเรื่องระบบแสงสว่าง การจัดวางอุปกรณ์และครุภัณฑ์ที่ใช้ในการฝึกวิชาชีพ การติดตั้งอุปกรณ์และครุภัณฑ์ยังไม่ได้มาตรฐานกีดขวางการเดินทางระหว่างการฝึกวิชาชีพของผู้เรียนโดยเฉพาะผู้ใช้วีลแชร์ รวมทั้งระบบระบายอากาศ ฝุ่นละอองและความร้อนซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดของการฝึกวิชาชีพและมีผลต่อสุขภาพร่างกายของผู้เรียนด้วย โดยเฉพาะผู้เรียนในสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมที่เกิดปฏิกิริยาของสารเคมีในระหว่างการฝึกวิชาชีพเข้ามาเกี่ยวข้อง

ข้อมูลจากการสำรวจและข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกวิชาชีพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและรูปแบบที่คาดหวัง สามารถสังเคราะห์ให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนจำแนกตามสาขาวิชาชีพได้ในภาพที่ 26-29

สถานะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน		ประเด็น	แนวทางที่ควรจะเป็น 😊😊
ที่เหมาะสมอยู่แล้ว 😊	ที่ไม่เหมาะสม 😞		
- จบตรงกับสาขาวิชาชีพที่สอน - กรณีจบไม่ตรงจะต้องมีประสบการณ์ และมีความรู้ความสามารถทางวิชาชีพที่สูง - มีจิตวิทยาในการฝึกวิชาชีพ - คนพิการ		ผู้สอน	- ควรได้รับการส่งเสริมให้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ มาสอนนักเรียน
- ควรมีมือและแขนดีทั้งสองข้าง - กรณีมีแขนและมือข้างเดียวต้องใช้ใช้อุปกรณ์ เสริมร่างกายให้สามารถฝึกวิชาชีพได้		ผู้เรียน	
- มีวิชาสร้างเสริมทักษะชีวิต	- มีเนื้อหาวิชามากแต่ระยะเวลาหลักสูตรที่กำหนดไม่เพียงพอต่อการฝึกวิชาชีพ เพราะต้องใช้เวลาบางส่วนในการเตรียมความรู้พื้นฐานของนักเรียน - เนื้อหาวิชาเกี่ยวกับการซ่อมเครื่องยนต์ยังไม่ทันสมัยกับเครื่องที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน	หลักสูตรและเนื้อหา	- ควรเพิ่มเติมหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี - ควรขยายระยะเวลาหลักสูตรให้มีระยะเวลาการเรียนการฝึกวิชาชีพเพิ่มขึ้น เพื่อฝึกความชำนาญด้านทักษะวิชาชีพให้กับนักเรียน
- มีการทดสอบความรู้และสมรรถภาพร่างกายพื้นฐานของผู้เรียนว่าเหมาะสมกับวิชาชีพหรือไม่ - มีการลำดับขั้นตอนการฝึกวิชาชีพโดยการฝึกจากง่ายไปหายาก - การสอนวิชาชีพภาคทฤษฎีมีความหลากหลายทั้งการบรรยาย การเรียนจากคู่มือ และเรียนจากสื่อที่เป็นของจริง - การฝึกปฏิบัติวิชาชีพเป็นรายบุคคล โดยมีการกำหนดระยะเวลาให้ทำงานแล้วเสร็จ - มีการสอนทฤษฎีที่ปฏิบัติ (สอนไปทำไป) - มีการสอนเสริมกรณีนักเรียนเรียนไม่ทัน - มีการจัดตั้งศูนย์ซ่อมเพื่อฝึก		กิจกรรมการเรียนการสอนและการฝึกวิชาชีพ	- ควรส่งนักเรียนไปฝึกทักษะวิชาชีพกับสถานประกอบการภายนอก - ควรประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาด้านอาชีวศึกษาในการฝึกวิชาชีพให้กับผู้เรียน โดยอาจส่งไปเรียนหรือเชิญอาจารย์มาสอน

ภาพที่ 26 กระบวนการจัดการฝึกวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม

สถานะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน		ประเด็น	แนวทางที่ควรจะเป็น 😊😊
ที่เหมาะสมอยู่แล้ว 😊	ที่ไม่เหมาะสม 😞		
	- สื่อและอุปกรณ์ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติ วิชาชีพและยังล่าสมัยไม่ทัน การเปลี่ยนแปลงของ เทคโนโลยีใหม่ๆ	สื่อในการเรียน การฝึกวิชาชีพ	- ควรนำสื่อที่ทันสมัยมาใช้ในการเรียนการฝึก วิชาชีพ เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน โปรเจคเตอร์ เป็นต้น
	- สาขาวิชาชีพช่างยนต์ สถานที่ฝึกวิชาชีพยังไม่ได้ มาตรฐานขาดพื้นที่ในการ เก็บอุปกรณ์การฝึกวิชาชีพ - สาขาวิชาชีพช่างไฟฟ้าและ อิเล็กทรอนิกส์ สถานที่ฝึก วิชาชีพยังไม่ได้มาตรฐานทั้ง รูปแบบโต๊ะที่ใช้ในการฝึก วิชาชีพระบบไฟฟ้าและ ระบบการถ่ายเทอากาศ จาก สารเคมี - สภาพแวดล้อมทั่วไป ได้แก่ ห้องน้ำและราวจับยังไม่ เหมาะสมกับคนพิการ	สภาพแวดล้อม ในการฝึก วิชาชีพ	- สถานที่ฝึกวิชาชีพควรจะมี โปร่งโล่งและมีระบบ ถ่ายเทอากาศได้สะดวก
- มีการประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติเป็นการสอบรายบุคคล - มีการประเมินเป็นระยะเพื่อดู ผลสัมฤทธิ์ระหว่างเรียนและเพื่อ อาจารย์ผู้สอนจะได้ปรับปรุงการ สอนการฝึกวิชาชีพให้ดีขึ้น		การวัดและ ประเมินผล	- ในด้านทฤษฎีเน้นความรู้ด้านวิชาการที่เป็น พื้นฐานการนำไปสู่การปฏิบัติวิชาชีพ ส่วนการ ปฏิบัติวิชาชีพจะเน้นการซ่อมและประกอบเครื่อง ไฟฟ้า เครื่องยนต์ที่เป็นของจริง - ควรส่งนักเรียนไปทดสอบทักษะวิชาชีพกับ หน่วยงานมาตรฐานวิชาชีพภายนอกด้วย เช่น กรม พัฒนาฝีมือแรงงาน

ภาพที่ 26 (ต่อ)

สถานะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน		ประเด็น	แนวทางที่ควรจะเป็น 😊😊
ที่เหมาะสมอยู่แล้ว 😊	ที่ไม่เหมาะสม 😞		
	ด้านผู้เรียน - ไม่มีการกำหนดความรู้พื้นฐานก่อนรับเข้า - มีสภาพความพิการร่างกาย ที่ไม่เหมาะสมกับการฝึกวิชาชีพ เช่น เป็นใบ้ สติปัญญาไม่ดี - สภาพจิตใจไม่พร้อมที่จะฝึกวิชาชีพขาดแรงจูงใจไม่ทุ่มเท - ขาดแคลนอาจารย์ผู้สอน - ขาดการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานต้นสังกัด	ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการฝึกวิชาชีพ	
- มีการสอบถามความต้องการเรียนเกี่ยวกับการเรียนการฝึกวิชาชีพ		การประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ	- ควรมีการประเมินผลการสอนของอาจารย์ - มีการติดตามภาวะการทำงานทำของผู้สำเร็จการฝึกวิชาชีพ - ควรมีการประเมินคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอน

ภาพที่ 26 (ต่อ)

สถานะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน		ประเด็น	แนวทางที่ควรจะเป็น 😊😊
ที่เหมาะสมอยู่แล้ว 😊	ที่ไม่เหมาะสม 😞		
- จบตรงกับสาขาวิชาชีพที่สอน กรณีจบไม่ตรงจะต้องจบมาใน สาขาวิชาที่ใกล้เคียง มีประสบการณ์ และมีความรู้ความสามารถทาง วิชาชีพที่สูง		ผู้สอน	- ควรได้รับการส่งเสริมให้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
- ควรฝีมือและแขนงดีทั้งสองข้าง เพื่อสะดวกต่อการใช้เป็นพิมพ์ คอมพิวเตอร์ กรณีมือและแขน พิการต้องสามารถใช้นิ้วพิมพ์ได้		ผู้เรียน	- ควรจบการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3
- มีวิชาวสารเสริมทักษะชีวิต	- เนื้อหาวิชายังไม่ทันสมัยต่อ การนำไปใช้จริงในปัจจุบัน - ระยะเวลาของหลักสูตร วิชาชีพยังไม่เพียงพอต่อ การฝึกความชำนาญ	หลักสูตรและ เนื้อหา	- ควรปรับปรุงโดยเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับโปรแกรม กราฟฟิก การทำเวปไซด์ โปรแกรมเกี่ยวกับงาน สารสนเทศ และ โปรแกรมเขียนแบบ - ควรขยายระยะเวลาหลักสูตรให้มีระยะเวลาการเรียน การฝึกวิชาชีพเพิ่มขึ้น เพื่อฝึกความชำนาญด้านทักษะ วิชาชีพให้กับนักเรียน
- มีการทดสอบความรู้และ สมรรถภาพร่างกายพื้นฐานของ ผู้เรียนว่าเหมาะสมกับวิชาชีพ หรือไม่ - มีการลำดับขั้นตอนการฝึกวิชาชีพ โดยการฝึกจากง่ายไปหายาก - มีการสอนทฤษฎีถึงปฏิบัติ (สอน ไปทำไป) - มีการฝึกปฏิบัติเป็นรายบุคคล โดยมีการกำหนดระยะเวลาให้ ทำงานแล้วเสร็จ		กิจกรรมการ เรียนการสอน และการฝึก วิชาชีพ	- ควรเน้นการฝึกปฏิบัติวิชาชีพมากๆ เพื่อให้เกิดทักษะ ในวิชาชีพ - ควรส่งนักเรียนไปฝึกทักษะวิชาชีพกับสถาน ประกอบการภายนอก หน่วยงานหรือศูนย์ราชการ ต่างๆ
	- อุปกรณ์และสื่อไม่เพียงพอ โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ - ระบบยังไม่ทันสมัย ได้แก่ ระบบ Lan Internet	สื่อในการเรียน การฝึกวิชาชีพ	- ควรมีสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกวิชาชีพเพียงพอกับ ผู้เรียน และมีความทันสมัยต่อการฝึกทักษะวิชาชีพ
	- ยังไม่ได้มาตรฐาน โต๊ะเก้าอี้ และช่องทางเดินไม่เหมาะสม กับผู้เรียนที่ใช้วีลแชร์ - อากาศถ่ายเทไม่สะดวก	สภาพแวดล้อม ในการฝึก วิชาชีพ	- ขนาดห้องเรียนควรกว้างขวาง อากาศถ่ายเทได้สะดวก

ภาพที่ 27 กระบวนการจัดการฝึกวิชาชีพพาณิชยกรรม (คอมพิวเตอร์)

สถานะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน		ประเด็น	แนวทางที่ควรจะเป็น 😊😊
ที่เหมาะสมอยู่แล้ว😊	ที่ไม่เหมาะสม😞		
- มีการประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นการสอบรายบุคคล - เน้นวัดผลการปฏิบัติงานที่กำหนดให้นักเรียนทำ ว่ามีความถูกต้องเรียบร้อยหรือไม่		การวัดและประเมินผล	- เน้นวัดจากการปฏิบัติวิชาชีพว่ามีความชำนาญมากน้อยเพียงไร สามารถนำไปประกอบอาชีพได้หรือไม่ - ควรส่งนักเรียนไปทดสอบทักษะวิชาชีพกับหน่วยงานมาตรฐานวิชาชีพภายนอกด้วย เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
	ด้านผู้เรียน - สถิติปัญหาไม่เหมาะสมกับการฝึกวิชาชีพ - อุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการเรียนการฝึกวิชาชีพ เช่น คอมพิวเตอร์ - ขาดแคลนอาจารย์ผู้สอน	ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการฝึกวิชาชีพ	
- มีการสอบถามความต้องการผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการฝึกวิชาชีพ		การประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ	- ควรมีการประเมินผลการสอนของอาจารย์ - มีการติดตามภาวะการทำงานของผู้สำเร็จการฝึกวิชาชีพ

ภาพที่ 27 (ต่อ)

สถานะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน		ประเด็น	แนวทางที่ควรจะเป็น 😊😊
ที่เหมาะสมอยู่แล้ว 😊	ที่ไม่เหมาะสม 😞		
- จบตรงกับสาขาวิชาชีพที่สอน - มีความรู้ความชำนาญด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า - เข้าใจคนพิการมีจิตวิทยาในการฝึกวิชาชีพ - มีบุคลิกที่ทันสมัย		ผู้สอน	- ควรได้รับการส่งเสริมให้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้ทันต่อโลกของแฟชั่น
- ควรฝีมือและงานดีทั้งสองข้างและอย่างน้อยควรมีงานที่ใช้การได้หนึ่งข้างเพื่อสะดวกต่อการจับจักร	- ไม่มีการกำหนดระดับการศึกษาขั้นต่ำของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีความหลากหลายของระดับการศึกษา โดยเริ่มจากผู้ไม่มีวุฒิการศึกษา	ผู้เรียน	- ควรมีการกำหนดระดับการศึกษาขั้นต่ำของผู้เรียน
- มีการประยุกต์หลักสูตรตามแฟชั่นปัจจุบันและสอดคล้องกับความต้องการของท้องตลาดและท้องถิ่น - มีวิชาวสรางเสริมทักษะชีวิต	- ระยะเวลาของหลักสูตรวิชาชีพน้อยไม่เพียงพอต่อการฝึกความชำนาญในทักษะวิชาชีพ	หลักสูตรและเนื้อหา	- ควรเพิ่มเติมหลักสูตรเกี่ยวกับการใช้จักรคอมพิวเตอร์และจักรอุตสาหกรรม - ควรขยายระยะเวลาหลักสูตรให้มีระยะเวลาการเรียนการฝึกวิชาชีพเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มความชำนาญด้านทักษะวิชาชีพให้กับนักเรียน
- มีการทดสอบความรู้และสมรรถภาพร่างกายพื้นฐานของผู้เรียนว่าเหมาะสมกับวิชาชีพหรือไม่ - มีการลำดับขั้นตอนการฝึกวิชาชีพโดยการฝึกจากง่ายไปหายาก - มีการสอนทฤษฎีที่ปฏิบัติ (สอนไปทำไป) - มีการฝึกปฏิบัติตัดเย็บเป็นรายบุคคล โดยมีการกำหนดระยะเวลาให้ทำงานแล้วเสร็จ - มีการสอนเสริมโดยอาจารย์ผู้สอน - มีการจัดกลุ่มจะให้มีการฝึกวิชาชีพโดยในกลุ่มจะให้นักเรียนที่เก่งคอยแนะนำนักเรียนที่อ่อน		กิจกรรมการเรียนการสอนและการฝึกวิชาชีพ	- ควรเน้นการฝึกปฏิบัติวิชาชีพมากๆ เพื่อให้เกิดทักษะในวิชาชีพ - ควรรับงานตัดเย็บจากภายนอกมาให้นักเรียนฝึกความชำนาญ
	- อุปกรณ์และสื่อไม่เพียงพอโดยเฉพาะวัสดุสิ้นเปลือง เช่น ผ้า ด้าย เข็ม - จักรเย็บผ้าที่ใช้ฝึกวิชาชีพยังไม่ทันสมัยกับที่ใช้จริงในปัจจุบัน	สื่อในการเรียนการฝึกวิชาชีพ	- ควรมีสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกวิชาชีพเพียงพอสำหรับผู้เรียน - ควรเพิ่มจักรที่ทันสมัยและที่ใช้อยู่ในตลาดแรงงาน เช่น จักรคอมพิวเตอร์ จักรอุตสาหกรรม

ภาพที่ 28 กระบวนการจัดการฝึกวิชาชีพคหกรรม (ตัดเย็บเสื้อผ้า)

สถานะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน		ประเด็น	แนวทางที่ควรจะเป็น 😊😊
ที่เหมาะสมอยู่แล้ว 😊	ที่ไม่เหมาะสม 😞		
	- สถานที่ฝึกวิชาชีพยังไม่ได้มาตรฐานกับแคบ และระบบการถ่ายเทอากาศยังไม่ดี - สภาพแวดล้อมทั่วไป ได้แก่ ห้องน้ำและราวจับยังไม่เหมาะสมกับคนพิการ	สภาพแวดล้อมในการฝึกวิชาชีพ	- สถานที่ฝึกวิชาชีพควรกว้างขวางและมีระบบถ่ายเทอากาศที่ดี
- มีการประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นการสอบรายบุคคล - เน้นวัดผลการปฏิบัติงานที่กำหนดให้นักเรียนทำ ว่ามีความถูกต้องเรียบร้อยหรือไม่		การวัดผลและประเมินผล	- เน้นวัดจากการปฏิบัติวิชาชีพว่ามีความชำนาญมากน้อยเพียงไร สามารถนำไปประกอบอาชีพได้หรือไม่ - ควรส่งนักเรียนไปทดสอบทักษะวิชาชีพกับหน่วยงานมาตรฐานวิชาชีพภายนอกด้วย เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
	ด้านผู้เรียน - สถิติปัญหาไม่เหมาะสมกับการฝึกวิชาชีพ - มีปัญหาด้านความพิการ เช่น แขน ขา อ่อนแรง - ไม่สามารถคัดเลือกผู้เรียนที่มีความพร้อมได้โดยตรง	ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการฝึกวิชาชีพ	
- มีการสอบถามความต้องการผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการฝึกวิชาชีพ - มีการติดตามภาวะการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการฝึกวิชาชีพ		การประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ	- ควรมีการประเมินผลการสอนของอาจารย์ - ควรมีการประเมินคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอน

ภาพที่ 28 (ต่อ)

สถานะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน		ประเด็น	แนวทางที่ควรจะเป็น 😊😊
ที่เหมาะสมอยู่แล้ว 😊	ที่ไม่เหมาะสม 😞		
- จบตรงกับสาขาวิชาชีพที่สอน - มีความรู้ความชำนาญด้านงานศิลปะและสิ่งประดิษฐ์		ผู้สอน	- ควรได้รับการส่งเสริมให้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านศิลปะและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ
- ควรฝีมือและงานดีทั้งสองข้าง เพราะต้องใช้ในการประดิษฐ์ งานศิลปะต่างๆ ส่วนเขาไม่จำเป็นต้องมีก็ได้	- ไม่มีการกำหนดระดับการศึกษาขั้นต่ำของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความหลากหลายของระดับการศึกษา โดยเริ่มจากผู้ไม่มีวุฒิการศึกษา	ผู้เรียน	- ควรมีการกำหนดระดับการศึกษาขั้นต่ำของผู้เรียน
- มีการประยุกต์หลักสูตรเพิ่มเติมเนื้อหาที่ทันสมัย เช่น การเขียนผ้าบาติก - มีวิชาวสรางเสริมทักษะชีวิต	- ระยะเวลาของหลักสูตรวิชาชีพน้อยไม่เพียงพอต่อการฝึกความชำนาญในทักษะวิชาชีพ	หลักสูตรและเนื้อหา	- ควรเพิ่มเติมหลักสูตรเกี่ยวกับการออกแบบที่ตรงกับท้องถิ่น - ควรขยายระยะเวลาหลักสูตรให้มีระยะเวลาการเรียนการฝึกวิชาชีพเพิ่มขึ้น เพื่อฝึกความชำนาญด้านทักษะวิชาชีพให้กับนักเรียน
- มีการทดสอบสมรรถภาพร่างกายพื้นฐานของผู้เรียนว่าเหมาะสมกับวิชาชีพหรือไม่ - มีการลำดับขั้นตอนการฝึกวิชาชีพ โดยการฝึกจากง่ายไปหายาก - มีการสอนทฤษฎีถึงปฏิบัติ (สอนไปทำไป) - มีการสอนเสริมโดยอาจารย์ผู้สอน		กิจกรรมการเรียนการสอนและการฝึกวิชาชีพ	- ควรเน้นการฝึกปฏิบัติวิชาชีพมากๆ เพื่อให้เกิดทักษะในวิชาชีพ - ส่งเสริมให้ประดิษฐ์งานศิลปะหัตถกรรมหารายได้ในระหว่างฝึกวิชาชีพ - รับงานประดิษฐ์จากภายนอกมาให้นักเรียนฝึกทักษะความชำนาญในวิชาชีพ - จัดกิจกรรมให้นักเรียนที่มีความสามารถไปสอนวิชาชีพให้แก่ชุมชน - ควรส่งนักเรียนไปฝึกงานด้านวิชาชีพกับสถานประกอบการภายนอก ซึ่งเป็นสถานการณ์จริงทางอาชีพ
	- อุปกรณ์และสื่อไม่เพียงพอ โดยเฉพาะวัสดุสิ้นเปลือง เช่น สีสำหรับการเขียนรูป และหนังสือในการฝึกวิชาชีพ	สื่อในการเรียนการฝึกวิชาชีพ	- ควรมีสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกวิชาชีพเพียงพอแก่ผู้เรียน
		สภาพแวดล้อมในการฝึกวิชาชีพ	- สถานที่ฝึกวิชาชีพควรกว้างขวางและมีระบบถ่ายเทอากาศที่ดี

ภาพที่ 29 กระบวนการจัดการฝึกวิชาชีพศิลปกรรม (หัตถกรรมและการฝีมือ)

สถานะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน		ประเด็น	แนวทางที่ควรจะเป็น 😊😊
ที่เหมาะสมอยู่แล้ว 😊	ที่ไม่เหมาะสม 😞		
- มีการประเมินผลเป็นรายบุคคล โดยพิจารณาจากผลการเรียนและการปฏิบัติวิชาชีพตลอดหลักสูตร - มีการประเมินภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นการสอบรายบุคคล โดยมีเกณฑ์ผ่านที่ 60% - กรณีสอบไม่ผ่านหลักสูตรให้ใบรับรองว่าได้ฝึกวิชาชีพเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ	- สถานที่ฝึกวิชาชีพยังไม่ได้มาตรฐานกับแคบ และระบบการถ่ายเทอากาศยังไม่ดี - สภาพแวดล้อมทั่วไป ได้แก่ ห้องน้ำและราวจับยังไม่เหมาะสมกับคนพิการ	การวัดผลและประเมินผล	- ควรส่งนักเรียนไปฝึกงานภาคสนามกับหน่วยงานภายนอกและให้หน่วยงานภายนอกร่วมประเมินนักเรียนกับทางศูนย์ฝึกวิชาชีพด้วย - ควรส่งนักเรียนไปทดสอบทักษะวิชาชีพกับหน่วยงานมาตรฐานวิชาชีพภายนอกด้วย เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
	ด้านผู้เรียน - ไม่สามารถคัดเลือกผู้เรียนที่มีความพร้อมได้โดยตรงทั้งด้านความพิการและด้านสติปัญญา ด้านผู้สอน - ขาดแคลนผู้สอนบางสาขาวิชา ได้แก่ ช่างเขียนหนังสือ	ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการฝึกวิชาชีพ	
- มีการสอบถามความต้องการผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการฝึกวิชาชีพ - มีการติดตามภาวะการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการฝึกวิชาชีพ		การประกันคุณภาพการฝึกวิชาชีพ	- ควรมีการประเมินผลการสอนของอาจารย์ - ควรมีการประเมินคุณภาพกระบวนการจัดการเรียน

ภาพที่ 29 (ต่อ)